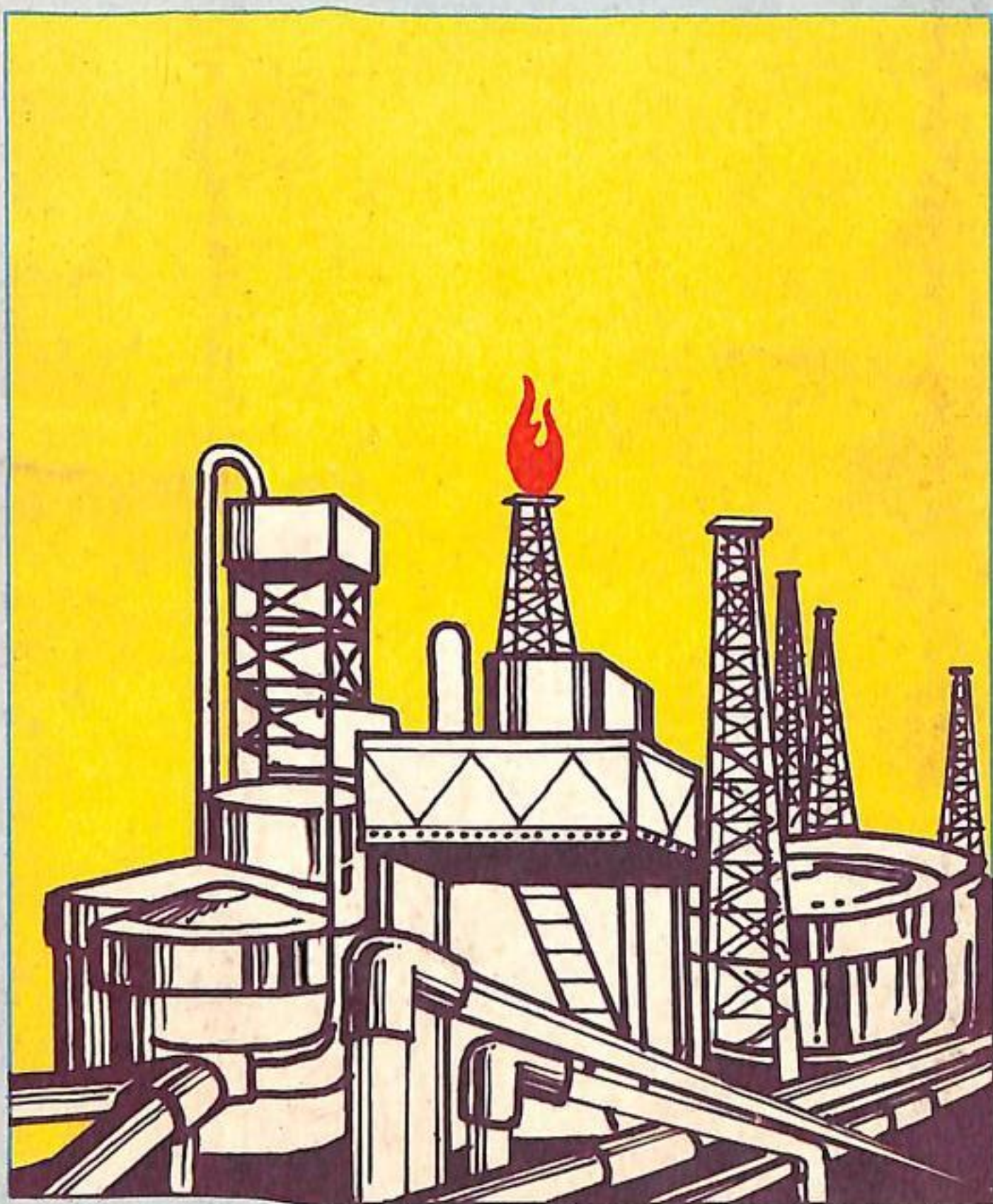

কিতাপ পঢ়ো আহক

ডিগৰৈ: তেলৰ বেছে নৈ

জয়কান্ত গন্ধীয়া

কিতাপ পঢ়োঁ আহক

ডিগবৈ : তেলৰ বৈছে নৈ

জয়কান্ত গন্ধীয়া

অসম সাহিত্য সভা

DIGBOI : TELOR BOISE NOI, an introduction to the Digboi Oil Industry by Sree Jaikanta Gandhia and published by Sree Satish Chandra Choudhury, General Secretary, Asam Sahitya Sabha, Chandra Kanta Handique Bhavan, Jorhat - 785 001, under the "Kitap Parhon Ahok" scheme with financial assistance from Indian Oil Corporation (Assam Oil Division) Digboi.

First Edition : January, 1997

Price : Rs. 18.00 only

অসম সাহিত্য সভাৰ দ্বাৰা সৰ্বস্বত্ব সংৰক্ষিত

প্ৰথম প্ৰকাশ : জানুৱাৰী, ১৯৯৭

প্ৰকাশক : শ্ৰীসতীশ চন্দ্ৰ চৌধুৰী
প্ৰধান সম্পাদক
অসম সাহিত্য সভা
চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন
যোৰহাট - ৭৮৫ ০০১

বেটুপাতৰ শিল্পী : শ্ৰীঅৰুণ নাথ

মূল্য : ১৮.০০ টকা

ছপাশাল : ৰুবী আৰ্ট প্ৰেছ
তৰুণ নগৰ
গুৱাহাটী - ৭৮১ ০০৫

আগকথা

অধ্যয়নৰ প্ৰতি স্পৃহা থকাটো মানৱ-সম্পদ বিকাশৰ প্ৰধান আহিলা। পিছে সম্প্ৰতি ইলেক্ট্ৰনিক মাধ্যমৰ শক্তিশালী প্ৰভাৱৰ ফলত পৃথিৱীত বহু লোকে গ্ৰন্থ-অধ্যয়নৰ প্ৰতি উদাসীনতা দেখুৱাইছে। অৱশ্যে পঢ়োঁতাৰ সংখ্যা একেদৰেই আছে যদিও চাওঁতাৰ সংখ্যা দিনে দিনে বাঢ়ি গৈছে। চাওঁতা মানে চলচ্চিত্ৰ, দূৰদৰ্শন আদিৰ দৰ্শক। অথচ আত্ম-বিকাশ আৰু জ্ঞানাহৰণৰ ক্ষেত্ৰত গ্ৰন্থৰ বিকল্প আন একো থাকিব নোৱাৰে। সেয়েহে উন্নত দেশত মানুহৰ গ্ৰন্থ-প্ৰীতি অটুট আছে আৰু বৌদ্ধিক চৰ্চাও অব্যাহত আছে। কিন্তু ভাৰতৰ দৰে দেশত তাৰ তুলনাত জনসাধাৰণৰ অধ্যয়নৰ প্ৰতি বিশেষ স্পৃহা জগা নাই। ফলত জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ বতৰা থকা গ্ৰন্থ আৰু জাতিৰ প্ৰতিবিশ্ব আৰু ধৰণী-স্বৰূপ সৃষ্টিশীল সাহিত্যৰ গ্ৰন্থই সমাজৰ অধিকাংশ লোকক স্পৰ্শ কৰিব পৰা নাই আৰু লেখক-প্ৰকাশকৰ প্ৰচেষ্টা বহু ক্ষেত্ৰত অসমৰ্থক হৈয়ে আছে। সেয়েহে ভাৰতত এতিয়া জনগণক অধ্যয়নৰ প্ৰতি আকৃষ্ট কৰাৰ আন্দোলন এটা চলি আছে। ইয়াৰ নাম দিয়া হৈছে — গ্ৰন্থ অভিযান, Book Voyage। 'জ্ঞান-বিজ্ঞান সমিতি, অসমে' ভালেমান আকৰ্ষণীয় বিষয়ৰ সুলভ মূল্যৰ সুন্দৰ সুন্দৰ কিতাপ প্ৰকাশ কৰি ৰাইজৰ মাজত প্ৰচাৰ কৰি অসমত পঢ়ুৱৈৰ সংখ্যা বঢ়োৱাত অৰিহণা যোগাইছে।

অসম সাহিত্য সভায়ো উপলব্ধি কৰিছে যে ৰাইজৰ মাজত গ্ৰন্থ-প্ৰীতি জাগৰিত নহ'লে জাতীয় সাহিত্য পৰিপুষ্টিহীন হয়। সেয়েহে অসম সাহিত্য সভাও এনে গ্ৰন্থ-অভিযানত ১৯৯৬-৯৭ চনৰ কাৰ্যকালবৰ্ষৰ পৰা নামিছে। আমি ইয়াৰ নাম দিছোঁ — 'কিতাপ পঢ়োঁ আহক' আন্দোলন। আমি বাছকৰণীয়া লেখক-লেখিকাৰ হতুৱাই সকলোৰে বুজিব পৰা বিধৰ আকৰ্ষণীয় বিষয়ৰ কেইখনমান কিতাপ প্ৰকাশ কৰি ৰাইজৰ মাজলৈ গৈ কিতাপবোৰৰ সাৰমৰ্ম দাঙি ধৰি কিতাপৰ প্ৰতি জনসাধাৰণৰ ৰাপ বঢ়াই পঢ়ুৱৈৰ সংখ্যা বঢ়াবলৈ প্ৰয়াস কৰিছোঁ। এই কিতাপখনো সেই প্ৰয়াসৰে

ফল। ৰাইজে আমি যুগুত কৰা কিতাপকেইখন আদৰৰ চকুৰে চালে আমাৰ এই যৎসামান্য প্ৰয়াস সাৰ্থক হৈছে বুলি ভাবিম।

অসম সাহিত্য সভাৰ পুঁজি নিচেই টনকিয়াল নহয়। সেইবাবে এই আন্দোলনৰ আঁচনি ৰূপায়ণৰ বাবে আৰ্থিক সাহায্য আগ বঢ়াবলৈ আমি ডিগবৈৰ ভাৰতীয় তেল নিগমৰ অসম অইল সংমণ্ডলৰ কাষ চাপিছিলোঁ। সুখৰ কথা যে ভাৰতীয় তেল নিগমৰ অসম অইল সংমণ্ডলৰ কৰ্তৃপক্ষই আমাৰ 'কিতাপ পঢ়োঁ আহক' আন্দোলনৰ আঁচনি ৰূপায়ণৰ বাবে গোটেইখিনি টকা যোগান ধৰিছে। তাৰ বাবে অসম সাহিত্য সভাৰ হৈ সংমণ্ডলৰ কৰ্তৃপক্ষলৈ অশেষ কৃতজ্ঞতা যাচিলোঁ। সময় মতে কিতাপ লিখি দি আমাৰ আঁচনি ৰূপায়ণত সহায় কৰাৰ বাবে লেখক-লেখিকাসকলৰ প্ৰতিও আমি সমানেই কৃতজ্ঞ।

জানুৱাৰী, ১৯৯৭

ৰাজবাৰী পথ

গুৱাহাটী — ৫

লক্ষ্মীনন্দন বৰা

সভাপতি, অসম সাহিত্য সভা

প্ৰধান সম্পাদকৰ নিবেদন

অসম সাহিত্য সভাৰ চলিত কাৰ্যকালত সভাৰ নিয়মীয়া প্ৰকাশন আঁচনিৰ অতিৰিক্তভাৱে ৰূপায়িত কৰিবলৈ লোৱা হৈছে — 'কিতাপ পঢ়োঁ আহক' শীৰ্ষক প্ৰকাশন আঁচনিখন। সভাৰ মাননীয় সভাপতি ড° শ্ৰীযুত লক্ষ্মীনন্দন বৰাদেৱে বিগত বোকাখাত অধিবেশনত সভাপতিৰ অভিভাষণৰ জৰিয়তে দাঙি ধৰা 'কিতাপ পঢ়োঁ আহক' (Book Voyage) অভিযানৰ মূল্যবান ধাৰণাটি সম্প্ৰতি বাস্তৱত ৰূপায়িত কৰিবলৈ লোৱা হৈছে। আঁচনিখনৰ অধীনত প্ৰকাশ কৰিবলৈ লোৱা এইলানি গ্ৰন্থৰ মূল উদ্দেশ্য হৈছে —

(ক) সৰ্বসাধাৰণ ৰাইজক কিতাপ কিনি পঢ়াৰ অভ্যাস গঢ়ি তোলাৰ দিশত উদ্বুদ্ধি যোগোৱা ;

(খ) পাঠকক ন্যায্য মূল্যত বিভিন্ন বিষয়ৰ মানবিশিষ্ট গ্ৰন্থৰ যোগান ধৰা ;

(গ) গ্ৰন্থ অধ্যয়নৰ জৰিয়তে পাঠক-সমাজত নাগৰিকৰ দায়িত্ববোধ সম্পৰ্কে সচেতনতা জগাই তোলা ; আৰু

(ঘ) সৰ্বোপৰি অসমীয়া ভাষাৰ পঢ়ুৱৈৰ সংখ্যা বৃদ্ধিৰ জৰিয়তে ইয়াৰ উৎকৰ্ষ সাধন কৰা আৰু এক সুস্থ বৌদ্ধিক বাতাবৰণ গঢ়ি তোলা।

উল্লিখিত উদ্দেশ্যসমূহ আগত ৰাখি এই আঁচনিৰ প্ৰথম পৰ্যায়ত চাৰিখন কিতাপ প্ৰকাশ কৰা হৈছে। ভাৰতীয় তেল নিগমৰ অসম অইল সংমণ্ডলৰ (ডিগবৈ) একক অৰ্থ-সাহায্যত আঁচনিখনৰ প্ৰথম পৰ্যায় ৰূপায়িত হৈছে। এই সুযোগতে অসম সাহিত্য সভাৰ হৈ তেল নিগম কৰ্তৃপক্ষৰ বদান্যতাৰ শলাগ লৈছোঁ।

আঁচনিখনৰ সফল ৰূপায়ণৰ বাবে এই আঁচনিৰ সংগঠক উপ-সমিতিৰ সদস্য হিচাপে দেহে-কেহে খটা শ্ৰদ্ধেয় কবি শ্ৰীৰাম গোস্বামী, শ্ৰীজয়কান্ত গন্ধীয়া আৰু শ্ৰীসুমন্ত চলিহাৰ (উপ-সমিতিৰ আহ্বায়ক) ওচৰত আমি কৃতজ্ঞ।

সদৌ শেষত আঁচনিখন সাৰ্থক কৰি তোলাত সক্ৰিয় সহযোগিতা আগ বঢ়োৱা লেখক-লেখিকাসকলৰ প্ৰতিও আমাৰ ঋণ স্বীকাৰ কৰিলোঁ।

চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন

যোৰহাট — ৭৮৫ ০০১

জানুৱাৰী, ১৯৯৭

সতীশ চন্দ্ৰ চৌধুৰী

প্ৰধান সম্পাদক

অসম সাহিত্য সভা

লেখকৰ পৰা পাঠকলৈ —

অসম সাহিত্য সভাই ১৯৯৬-৯৭ কাৰ্যবৰ্ষত 'কিতাপ পঢ়োঁ আহক অভিযান' নামৰ এখন আঁচনি গ্ৰহণ কৰি আঁচনিখন ৰূপায়ণৰ বাবে '৯৬ চনৰ আগষ্ট মাহত ডিগবৈত থকা ভাৰতীয় তেল নিগমৰ (অসম তেল সংমণ্ডল) ওচৰলৈ আৰ্থিক সহায় বিচাৰি আহিছিল। তেতিয়াই সভাৰ মাননীয় সভাপতি ড° লক্ষ্মীনন্দন বৰা, উপ-সভাপতি সাহিত্যিক পেঞ্চনাৰ ৰাম গোস্বামী আৰু প্ৰধান সম্পাদক সতীশচন্দ্ৰ চৌধুৰীদেৱে ডিগবৈৰ বিষয়ে সৰু গ্ৰন্থ এখন যুগুত কৰিবৰ বাবে অনুৰোধ কৰি গ'ল। তেখেতসকলৰ অনুৰোধ ৰাখি 'ডিগবৈ : তেলৰ বৈছে নৈ' যুগুত কৰিলোঁ। গ্ৰন্থখনিত ডিগবৈৰ অতীত বৰ্তমান খুব চমুকৈ দাঙি ধৰা হৈছে। এই ক্ষেত্ৰত প্ৰয়াত নাৰায়ণ বৰপূজাৰীদেৱৰ 'প্ৰাচ্যত তেল শিল্পৰ প্ৰথম খোজ : ডিগবৈ' নামৰ অপ্ৰকাশিত গ্ৰন্থখনৰ সহায় লৈছোঁ। প্ৰবীণ বৰাদেৱেও দুখনমান আলোচনী দি সহায় কৰিছে। এশ বছৰীয়া ডিগবৈৰ ইতিহাসৰ এছোৱা আনিলোঁ অধ্যাপক হিতেন শৰ্মা সম্পাদিত স্মৃতিগ্ৰন্থ এখনৰ পৰা। অমূল্য বৰাই ডিগবৈ শোধনাগাৰৰ ভিতৰখন ৰেখাৰে ধৰি দিলে, উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ তালিকা দিলে। ৰাজীৱ ৰাজকোঁৱৰেও সহায় কৰিলে। এই সকলোৰে ওচৰত মই কৃতজ্ঞ। জোঁৱাই পৰিত্ৰ দত্তই ডিগবৈ তেল পথাৰৰ কিছু তথ্য দি সহায় কৰা বাবে তেওঁক ধন্যবাদ জনালোঁ। ডিগবৈ সাহিত্য সেৱা সমিতিৰ মুখপত্ৰ 'ৰ'দালি'ৰ পৰাও সহায় লৈছোঁ। শেষত, অসম সাহিত্য সভাই 'কিতাপ পঢ়োঁ আহক অভিযান' আঁচনিৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰি গ্ৰন্থখন প্ৰকাশ কৰা বাবে সভাৰ ওচৰত মই চিৰ কৃতজ্ঞ হৈ ৰ'লোঁ। ইতি —

ডিগবৈ

ডিচেম্বৰ, ১৯৯৬

জয়কান্ত গন্ধীয়া

(এক)

তলত তেলৰ নৈ! ওপৰত সেউজ। সেউজ মানে অগাধ অৰণ্য। অৰণ্য অকল আজিৰ 'ডিগবৈ' নামৰ সৰু অঞ্চলটোতে নাছিল — ডিগবৈ, মাৰ্ঘেৰিটা, মাকুম নাম পোৱা এই গোটেই অঞ্চলটোৱেই ডাঠ সেউজীয়াৰে, নানান গছ-লতিকাৰে, নানাবিধ জীৱ-জন্তুৰে ভৰ্তি হৈ আছিল। তাৰ মাজতে গঢ়ি উঠিছিল ঠাইখন, ডিগবৈখন। ডিগবৈ! তলত তেলৰ নৈ!! তেলৰ বৈছে নৈ!!!

ডিগবৈৰ ভৌগোলিক সাজ-সজ্জাৰ বিৱৰণ এনেদৰে দিব পৰা যায় — “ভাৰতৰ একেবাৰে উত্তৰ-পূব চুকত অৱস্থিত ডিগবৈক ওখ পৰ্বতমালাই অৰ্ধবৃত্তাকাৰে আগুৰি আছে বুলি ক'ব পাৰি। ইয়াৰ উত্তৰ-পশ্চিমে গিৰিৰাজ হিমালয়। ডাৱৰ-কুঁৱলী নথকা ফৰকাল বতৰত হিমালয়ৰ শুকুলা টিংবোৰ ইয়াৰ পৰাই দেখা যায়। দক্ষিণ-পূবত পাটকাই পৰ্বতমালা। ইয়াৰ মাজে মাজে মানদেশৰ সীমা।.....

ডিগবৈ ওখ-চাপৰ। অসংখ্য সৰু-বৰ টিলাৰ সমাৱেশ ইয়াত। এখন ঠেক, দীঘল, এঢলীয়া পাহাৰৰ ওপৰত ডিগবৈ অৱস্থিত। জয়পুৰ নামৰ দীঘল, ওপৰলৈ উঠি থকা এঢলীয়া পাহাৰ এটাৰ স্থানীয়ভাৱে শেষ হোৱা অংশটোৰ উত্তৰ-পূব সীমাতে অৱস্থিত হ'ল ডিগবৈ। ডিগবৈৰ পাহাৰলানিৰ লগত উত্তৰ ফালৰ পৰা নগা পাহাৰৰ সংযোগ আছে। টিলাবোৰৰ সমাৱেশত ওখোৰা-মোখোৰা আৰু আওগৰীয়া হোৱা বাবে নগৰখন দেখিবলৈ বৰ ধুনীয়া।”

ধুনীয়া নগৰৰ ধুনীয়া নাম — ডিগবৈ। পনীয়া সোণৰ ঠাই ডিগবৈ। ইংৰাজী ৰূপ Digboi. বহুতে 'ডিগবৈ'ক 'ডিগবই' বুলিও লিখে। ১৯২০ চনলৈকে 'ডিগবয়' ৰূপহে চলিছিল, ইংৰাজীত 'Dig-boy' বুলি লিখা হৈছিল। পিছত ৰাইজে মিলি ডিগবৈ কৰিলে। নামটোৰ লিখিত ৰূপ আৰু নামটোৰ উৎপত্তি সম্পৰ্কে ভিন্নমত। 'পূৰ্বাঞ্চল চফৰ' নামৰ গ্ৰন্থখনত মহাৰাষ্ট্ৰৰ

সাহিত্যিক শ্ৰীশ্ৰীপাদ যোশীয়ে লিখিছে — “চহৰখনৰ নাম কি? ডিগবই নে ডিগবয়? বিশেষজ্ঞসকলে কয় — ডিগ্ (বঙা) আৰু বই (নৈ) — স্থানীয় এই শব্দ দুটাৰ পৰা এই নামৰ সৃষ্টি। ইয়াৰ নৈত কেবাচিন তেল মিহলি হৈ থকা বাবে পানীখিনি বঙচুৱা। তাৰ পৰাই বঙা নৈ অৰ্থাৎ ডিগবই শব্দৰ সৃষ্টি আৰু সেই নৈৰ পাৰৰ চহৰখনৰ নামকৰণো ইয়াৰ পৰাই হয়। ইয়াৰ বিপৰীতে কিছুমানে বোধ কৰোঁ বসিকতা কৰি কয় — ইংৰাজীৰ ‘ডিগ্’ আৰু ‘বয়’ এই শব্দ দুটাত ইয়াৰ উৎপত্তি পোৱা যায়। ইংৰাজ বিষয়াসকলে তেলৰ নাদ খন্দা মজুৰসকলক উৎসাহ দিবৰ বাবে ‘ডিগ্ বয়’ ‘ডিগ্ বয়’ (খান্দ্ ৰে ল’ৰা খান্দ) বুলি চিঞৰিছিল। সেই তাৰে পৰাই হেনো হ’ল চহৰখনৰ নাম ‘ডিগবয়’। পিছে এই কথা ঠিক নহয়। আদিবাসী ভাষাৰ শব্দৰ পৰাই ডিগবই নামৰ উৎপত্তি হোৱাটো সঠিক যেন ধাৰণা হয়।”

পিছে মাননীয় শ্ৰীপাদ যোশীৰ তথ্যতো অলপ কেণা ৰৈ গৈছে। মূল শব্দকেইটা ‘ডিগ্’ ‘বই’ নহয়। ‘দি’ আৰু ‘বৈ’ হে। দি আৰু বৈ মিলি ‘দিবৈ’ হৈছে। ‘দিবৈ’ বড়ো ভাষাৰ শব্দ, অৰ্থ হ’ল ‘পানীৰ জান’। আজিৰ ডিগবৈৰ পশ্চিমফালে ‘দিবৈ’ নামৰ সৰু নৈখন বৈয়েই আছে। দিবৈ মুখ বাগৰি ‘দিগবৈ’ হ’ল। পিছত লিখিত ৰূপ ল’লেগৈ ‘ডিগবৈ’। মাজতে কিস্বদন্তীয়ে পাই ডিগ্-বয় কৰিছিল মাত্ৰ।

(দুই)

এইখন ডিগবৈৰে মাটিৰ তলত ‘পনীয়া সোণ’ আছিল। পনীয়া সোণ মানে ‘খাৰুৱা তেল’। ডিগবৈৰ মাটিৰ তলত যে খাৰুৱা তেল আছিল সেই কথাৰ বুজ পোৱা গ’ল কেনেকৈ? তেলৰ সন্ধান পোৱাৰ আগতে লিডু-মাৰ্শেৰিটা অঞ্চলত কয়লা পোৱা গৈছিল। সেয়া ১৮২৮ চনৰ কথা। কয়লাৰ অনুসন্ধান কৰিবলৈ অহা ‘চাহাববিলাকে’ তেতিয়াই এই অঞ্চলৰ অগাধ অৰণ্যৰ মাজত অঁত তঁত তেল বিৰিঙি থকা দেখিছিল। কয়লাৰ লগতে তেওঁলোকে

(৮)

তেলৰ ফালেও চকু দিছিল, কিন্তু চকুহে দিলে — কাম একো কৰিব নোৱাৰিলে হেনো!

আঠাইশ গৈ সাতত্ৰিশ পালেহি। ১৮৩৭ চনত কোনোবা মিলিটেৰী মেজৰ এজনে কয়লাৰ লগতে তেলৰ সম্ভেদ বিচাৰি এই অঞ্চলৰ নামপুং নৈৰ পাৰত বাহৰ কৰিছিলহি। তেওঁ তেলৰ সোঁতা দেখিছিল। কলিকতাত থকা তেওঁৰ ওপৰৱালা চাহাববিলাকক কথাটো জনাইছিলও। অফিচাৰসকলে কথাটোত মন নিদিলে বোলে। ওঠৰশ সাতত্ৰিশত মন নিদিলেও এদিন তেওঁলোকে মন দিবলৈ বাধ্য হ’ল। সেই সময়তে ভাৰতৰ গভৰ্ণৰ জেনেৰেলৰ এজেণ্ট এজন ভাৰতৰ একেবাৰে পূবৰ এই মূলুকত ভ্ৰমণ কৰিবলৈ আহি কোনোবা চাহাব বন্ধু এজনলৈ এখন চিঠিত লিখিছিল এইদৰে — “এই অঞ্চলৰ হাবি-বননিত সততে পেট্ৰলৰ উৎকট গোল্ক এটা ভাহি ফুৰে। নামচিং নৈৰ মুখত নামচিক নামে ঠাই এডোখৰত নৈৰ পাৰৰ পৰা তেল ওলাই থকা পালোঁ। এঠাইত গাঁত এটাৰ পৰা বোকা-পানী আগ্নেয়গিৰিৰ মুখৰ পৰা ওলোৱাৰ দৰে ভক্ভক্কে ওলাই আছে। মেঘৰ ঢেৰেকনিৰ দৰে বিকট শব্দও আমি মাজে সময়ে শুনিবলৈ পাওঁ। কেতিয়াবা কেতিয়াবা গাঁতৰ পৰা বোকা-পানী আপোনা-আপুনি ফিচ্কাৰীৰে মাৰি পঠিওৱাৰ দৰে ওপৰলৈ উঠি থাউকতে আকৌ শান্ত হৈ পৰে।” [চিঠিখনৰ অনুবাদ সংগ্ৰহ কৰা হৈছে নাৰায়ণ বৰপূজাৰীদেৱৰ এটা প্ৰবন্ধৰ পৰা।] উল্লেখযোগ্য কথা যে এই ভ্ৰমণকাৰীজনে মাটিৰ ওপৰতে তেতিয়াৰ জোখেৰে ‘পাঁচসেৰ’মান তেল সংগ্ৰহ কৰিছিল বুলি তথ্যপাতিৰ পৰা জনা যায়। আৰু তেওঁৰ চিঠিখন! সেই চিঠিখনৰ পৰাই অসমৰ এই উজনি চুকটোৰ প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশৰ কথা, পনীয়া সোণৰ প্ৰায় অক্ষয় ভাণ্ডাৰৰ কথা জানিব পৰা নাযায়নে? অগাধ অৰণ্য, জীৱ-জন্তু, ভূ-গৰ্ভৰ পৰা ওলোৱা বিকট শব্দ, বোকা-পানীৰ প্ৰাকৃতিক ফিচ্কাৰী — কি যে এটা যাদুকৰী পৰিৱেশ!

এইচ বি মেডিকোট্। এওঁ এজন ভূতাত্ত্বিক। ১৮৬৫ চনত এওঁ আহিছিল অসমৰ ‘কয়লা-অঞ্চল’ ভ্ৰমণ কৰিবলৈ। আহিয়েই ওপৰত বৰ্ণনা কৰা পৰিৱেশ দেখিয়েই বোধ হয় কলিকতাৰ অফিচলৈ মাৰ্শেৰিটাৰ ওচৰে-

(৯)

পাঁজৰে ('মাকুম-কিল্লা'ৰ ফালে) খনন কাৰ্য চলালে তেল পোৱা যাব পাৰে বুলি চৰকাৰী টোকা এটা পঠালে। এইচ বি মেডিকোটৰ টোকা পাই কলিকতাৰে প্ৰতিষ্ঠান এটাই ইয়ালৈ তেল বিচাৰি আহিল। তেওঁলোকে নাহৰ পুং নামে ঠাইত ১০২ ফুটৰ কূপ এটা খান্দিলে। বৰ কষ্ট কৰি মানুহে খন্দা কূপ। কিন্তু তেল নোলাল। এয়া আছিল ১৮৬৬ চনৰ নবেম্বৰ মাহৰ কথা। নাহৰপুং ডিগবৈৰ পৰা ৩০ মাইল দূৰৰ দক্ষিণ-পশ্চিমৰ এখন ঠাই। শুকান কূপ খন্দা প্ৰতিষ্ঠানটোৰ নাম হ'ল 'মেক্ক্লিপ্ ষ্টিৱাৰ্ট এণ্ড কোম্পানী'।

ইয়াৰ পিছৰ মাহত, অৰ্থাৎ ১৮৬৬ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহত ডিগবৈৰ আৰু অলপ ওচৰত, মাত্ৰ আঠ মাইল নিলগত, মাকুমত ১৯৫ ফুট দ-কৈ আৰু এটা কূপ খন্দা হ'ল। এইটো কূপ যন্ত্ৰৰ দ্বাৰা — ষ্টীম ইঞ্জিনৰ দ্বাৰা খন্দা হৈছিল। ইয়াতো তেল নোলাল, মাথোঁ অলপ গেছহে ওলাইছিল বোলে। পূৰ্বে উল্লেখ কৰা 'মেক্ক্লিপ্ ষ্টিৱাৰ্ট এণ্ড কোম্পানী'ৰ কামত চেলাপেটি জোক লগাদি লাগি থকা গুডএনাফ নামৰ চাহাব এজন আছিল। তেওঁৰে যত্নত, সেই একেখন মাকুমতে ১৮৬৭ চনৰ ২৬ মাৰ্চৰ দিনা ১১৮ ফুট দকৈ খন্দা এটা কূপত এছিয়াৰ ভিতৰতে প্ৰথমবাৰৰ বাবে খাৰুৱা তেল পোৱা গ'ল। যন্ত্ৰৰ সহায়ত খন্দা এইটোৱেই এছিয়াৰ প্ৰথম তেলকূপ।

এই সফলতাৰ পিছত মাকুম অঞ্চলত ইটোৰ পিছত সিটোকৈ আঠটা কূপ খন্দা হ'ল। ১৮৮২ চন পালেহি। সেই বছৰতে অসমৰ পৰা কয়লা কঢ়িয়াই নিবলৈ ৰেলৰ আলি বান্ধিবৰ হ'ল। ৰেলৰ আলি বন্ধা কোম্পানীটোৰ নাম হ'ল — এ আৰ্ টি কোম্পানী — আসাম ৰেলৱে এণ্ড ট্ৰেডিং কোম্পানী। ৰেলআলি বন্ধাৰ লগতে এ আৰ্ এণ্ড টি কোম্পানীয়ে মাকুমত ওলোৱা খাৰুৱা তেল শোধন কৰিবৰ বাবে মাৰ্ঘেৰিটাত এটা সৰু তেল শোধনাগাৰ পাতিলে। এইটোৱেই হ'ল এছিয়া মহাদেশৰ ভিতৰত প্ৰথম তেল শোধনাগাৰ।

(তিনি)

উনবিংশ শতিকা। আশীৰ দশক। ব্যস্ত 'আসাম ৰেলৱে এণ্ড ট্ৰেডিং কোম্পানী' ডিব্ৰুগড়ৰ পৰা মাৰ্ঘেৰিটা-লিডু অঞ্চললৈ ৰেলৰ আলি সজাৰ কামত। সেয়া ১৮৮৫ চন। ডিগবৈৰ মাটিৰ তলত যে পনীয়া সোণ আছিল সেই কথা তেওঁলোকেই আবিষ্কাৰ কৰিলে। "অটব্য হাবি-বননিৰ মাজে মাজে তেওঁলোকে ৰেলবাট বান্ধিব লগা হ'ল। ঠায়ে ঠায়ে ইঞ্জিনিয়াৰিং কেম্প্ একোটাইঁত সাজি লৈ তেওঁলোকে ৰেলবাটৰ কাম চলাবলৈ ধৰিলে। এনে কেম্প্ এটাৰ ওচৰতে তেওঁলোকে তেলৰ ডোঙা এটা দেখিবলৈ পালে। খেনোৱে কয় যে সা-সঁজুলি, লোহা-লন্ধৰ কঢ়িয়াবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা হাতীৰ ভৰিত তেল লাগি থকা দেখিবলৈ পাই হাতীৰ খোজৰ পম খেদি তেওঁলোকে তেল আবিষ্কাৰ কৰিছিল।" আবিষ্কাৰৰ পিছতে আহিল কূপ খন্দা কাম। এইখিনিতে উল্লেখ কৰা ভাল যে মাকুমৰ কূপবিলাকত তেল ওলোৱাৰ পৰিমাণ ইতিমধ্যে কিছু কমি আহিছিল। তথাপি ডিগবৈত কূপ খন্দাৰ অনুমতি কোনেও পোৱা নাছিল বা খন্দা নাছিল। এ আৰ্ টি কোম্পানীয়েও ৰেলআলিটোৰ কথাহে বৰকৈ ভাবিছিল।

তেনেতে এ আৰ্ টি কোম্পানীৰ ছুপাৰভাইজাৰ্ হিচাপে উইলি লিওভা লেক্ (Willie Leova Lake) নামৰ চাহাব এজন এই অঞ্চললৈ আহিল। ৰেলৰ আলিৰ কাম চাই ফুৰোঁতে হাবিৰ মাজৰ তেলৰ ডোঙাত তেওঁৰ চকু পৰিল। লগে লগে কলিকতাত থকা বিষয়ালৈ ৰিপৰ্ট। কেইবাবাৰো ৰিপৰ্ট পঠোৱাৰ পিছত এ আৰ্ টি কোম্পানীৰ ডিৰেক্টৰসকলে তেওঁৰ ওপৰতে পৰীক্ষামূলকভাৱে কূপ খন্দাৰ দায়িত্ব ন্যস্ত কৰিলে। Willie Leova Lake এইবাৰহে আচল ঠাইত আচল কামত লাগিল।

স্বৰ্গীয় নাৰায়ণ বৰপূজাৰীয়ে লিখিছে — "আৱশ্যকীয় আহিলা-পাতি আৰু স্থানীয় মজদুৰ কেইজনমান লৈ লেকে তুৰন্তে কামত লাগি গ'ল। কূপ খান্দিবলৈ লোৱা ঠাইডোখৰ আছিল মানুহৰ অগম্য, অগাধ জংঘলেৰে পৰিপূৰ্ণ। কেইবামাইলো জুৰি তাত কোনো লোকালয় নাছিল। নাছিল কোনো বাট-

পথ। শীতত অতিপাত জাৰ, গ্ৰীষ্মত প্ৰখৰ ব'দ আৰু বৰষুণ। মেলেৰিয়াৰ মহ, জোক, বাঘ-ভালুক-হাতী আদি আছেই। তথাপি এই প্ৰাকৃতিক দুৰ্যোগবোৰলৈ কেৰেপ নকৰি লেক্ কামত লাগি গ'ল। যাৰতীয় সকলো সা-সৰঞ্জাম, মানুহ আদি ঘৰচীয়া হাতীৰ পিঠিত অনা নিয়া কৰি লেকে কাম চলাই যাবলৈ ধৰিলে। অসমৰ প্ৰথম তেল কূপ খননৰ এই দৰেই শুভ উদ্বোধন হ'ল ১৮৮৯ চনৰ ছেপ্টেম্বৰ মাহত। ইয়াত কাম কৰা মানুহখিনিৰ ভিতৰত একমাত্ৰ লেক চাহাবহে আছিল ইউৰোপীয়। বাকীখিনি অসমীয়া।.....

তেৰে মাহ একেলেথাৰিয়ে খনন কাৰ্য চলাই অৱশেষত উইলি লিওভা লেকৰ দল কৃতকাৰ্য হ'ল। ১৮৯০ চনৰ নবেম্বৰ মাহত ৬৬২ ফুট খন্দাৰ পাছতে তেল ওলাবলৈ ধৰিলে। এই কূপৰ পৰা নিতৌ দুশ গেলনকৈ তেল উলিওৱা হৈছিল। শেষত ১৯২৭ চনত ইয়াৰ পৰা দিনে মাত্ৰ এক গেলনকৈ তেল ওলোৱাৰ পাছত ই শুকাই গ'ল।" ১৮৮৯ চনত খন্দা ডিগবৈ তেল পথাৰৰ এইটোৱেই প্ৰথম কূপ। এই কূপটো বৰ্তমান সংৰক্ষণ কৰি তেল-কাহিনীৰ স্মৃতি-চিহ্ন হিচাপে ৰখা হৈছে।

ডিগবৈ তেল পথাৰত দ্বিতীয় কূপটো খন্দা হৈছিল ১৮৯১ চনত। কিন্তু তাৰ পৰা তেল উদ্ঘাটন নহ'ল। তৃতীয়টোৰ পৰা তেল ওলাল নে নোলাল জনা নগ'লেও ১৮৯৩ চনত খন্দা চতুৰ্থ কূপটোৰ পৰা তেল ওলাল। সেই যে ওলাল — ওলালেই আৰু —।

(চাৰি)

১৮৮৯ চনৰ পৰা ১৮৯৮ চনলৈকে ন বছৰৰ ভিতৰত ডিগবৈত মুঠতে ১৫ টা তেল-খাদ খন্দা হৈছিল। এই কূপ বা খাদসমূহৰ পৰা বাহিৰ হোৱা খাৰুৱা তেল পূৰ্বে মাৰ্ঘেৰিটাত পাতি লোৱা পুতলা শোধনাগাৰটোতে শোধন কৰা হৈছিল। সেই ন বছৰত এ আৰ্ টি কোম্পানীৰ লগতে 'আসাম অইল ছিণ্ডিকেট' নামৰ আন এটা গোটেও খনন কাৰ্য চলাইছিল। আসাম ৰেলৱে এণ্ড ট্ৰেডিং কোম্পানী আৰু আসাম অইল ছিণ্ডিকেট — এই দুয়োটা গোটে চাওঁতে চাওঁতে ডিগবৈক বিখ্যাত কৰি পেলালে আৰু ডিগবৈত প্ৰচুৰ

সম্ভাৱনাৰ এগছি বন্তি জ্বলালে।

লাহে লাহে কামৰ পৰিসৰ বাঢ়িল। এ আৰ্ টি কোম্পানীয়ে চাৰিওফালৰ কাম চন্তালিব নোৱাৰিব বুলি ভাবি কেৱল ডিগবৈ তেল পথাৰৰ কাম চোৱা-চিতা কৰিবলৈ 'অসম তেল কোম্পানী' বা 'আসাম অইল কোম্পানী' নাম দি এটা সুকীয়া গোট গঠন কৰি পেলালে। সেয়া ১৮৯৯ চন। আসাম অইল কোম্পানী গঠিত হৈয়েই তেলৰ খনন কাৰ্যৰ লগতে শোধন কাৰ্যৰ প্ৰতিও চকু দিলে। মাৰ্ঘেৰিটাৰ পুতলাটোৱে ভাৰ ব'ব নোৱাৰা হ'ল। গতিকে খৰটকীয়াকৈ আসাম অয়লে এটা তেল শোধনাগাৰ সাজি উলিওৱাত মনোনিৱেশ কৰিবলৈ ধৰিলে। অৱশেষত ১৯০১ চনত 'ডিগবৈ তেল শোধনাগাৰ' (Digboi Oil Refinery) নামৰ এই শতিকাত প্ৰদৰ্শনীৰ সম্পদ হ'ব খোজা এছিয়াৰে পুৰণি শোধনাগাৰটোৱে মূৰ দাঙি উঠিল।

পিছে ১৯০০ চনৰ পৰা ১৯২১ চনমানলৈকে বোলে ডিগবৈ তৈলক্ষেত্ৰত এটা 'ড্ৰাই টাইম' চলিছিল। আসাম অইল কোম্পানীয়ে এই ২১ বছৰত আশীটা তেল কূপ খান্দিছিল যদিও অনুন্নত কাৰিকৰী ব্যৱস্থা আৰু বিষয়া-কৰ্মচাৰীসকলৰ অনভিজ্ঞতাৰ বাবে পৰ্যাপ্ত পৰিমাণে, দুপইচা লাভ কৰিব পৰাকৈ খাৰুৱা তেল উলিয়াব পৰা নাছিল। ৰিফাইনেৰীটোৱে শোধন কৰিব পাৰে দিনে ২০,০০০ গেলনমান, কিন্তু আশীটা কূপৰ পৰা তেল সংগ্ৰহ হয় মুঠেই ১৪,০০০ গেলন।

উপায়ান্তৰ নেদেখি আসাম কোম্পানীয়ে ব্ৰহ্মদেশত ইতিমধ্যে গঠিত হোৱা 'বাৰ্মা অইল কোম্পানী' নামৰ এটা পাকৈত গোটক ডিগবৈলৈ নিমন্ত্ৰণ কৰি আনিলে। "১৯২১ চনত ই আসাম তেল কোম্পানীৰ প্ৰশাসনৰ ভাৰ হাতত তুলি ল'লে। লগে লগে স্থিৰ কৰা হ'ল নতুন নতুন তেলকূপৰ ঠাই। আহিল প্ৰচুৰ অৰ্থ-সাহায্য, আহিল খননৰ বহুমূলীয়া সা-সঁজুলি। আহিল সেইবোৰ চলাব জনা কুশলী লোক।"

"এটাৰ পাচত এটাকৈ তেলকূপ খন্দা হ'বলৈ ধৰিলে। ১৯২৫ চনত যেতিয়া ১২৫ নম্বৰ তেলকূপটোৱে খুব বেছিকৈ তেল দিবলৈ ধৰিলে, তেতিয়াহে আসাম অইল কোম্পানীৰ মুখলৈ পানী আহিল। ১৯৩১ চনত

নিতৌ ৪৫০০ বেৰেলকৈ খাৰুৱা তেল ওলাবলৈ ধৰিলে। এই পৰ্যাপ্ত তেল শোধন কৰিবলৈ লগে লগে ডিগবৈৰ শোধনাগাৰটো ডাঙৰ কৰাৰ আৱশ্যকতাও আহি পৰিল। আমেৰিকা আৰু বিলাতৰ পৰা নতুন ডিজাইনৰ শোধন-সঁজুলিবোৰ লাহে লাহে ডিগবৈৰ শোধনাগাৰলৈ আহিবলৈ ধৰিলে।”

বৰ্তমানলৈকে ১০০১ টা তেলখাদেৰে সমৃদ্ধ ডিগবৈ তেল-পথাৰ আৰু ১৯০১ চনৰ প্ৰাৰম্ভতে স্থাপিত তেল শোধনাগাৰটো — দুয়োটাই ভাৰতত প্ৰথম — যি আজিও অবিৰতভাৱে তেল উৎপাদন আৰু শোধন কৰি শতিকাৰ এটা আশ্চৰ্য ৰূপে পৰিগণিত হৈছে।

(পাঁচ)

ডিগবৈ নগৰখনৰ পৰা ডিগবৈৰ তেল পথাৰখনলৈ চাই পঠিয়ালে মূৰত সৰু বাকচ এটা লৈ থিয় হৈ থকা অসংখ্য ওখ ওখ লো-ৰ ফ্ৰেম দেখিবলৈ পোৱা যায়। তেল পথাৰখন ওখ-চাপৰ, হাবি-বনেৰে ঢকা। গতিকে লো-ৰ ফ্ৰেমবিলাকে হাবিৰ মাজত ওখ-চাপৰ দেখা যায়। এই তীখাৰ ফ্ৰেমবোৰকে ‘ডেৰিক্’ বোলে। মাটিৰ ওপৰত ডেৰিক্ আৰু তাৰ মাজতে মাটিৰ তলত একোটা তেল-কূপ। নাহৰপুঙত খন্দা প্ৰথম কূপটো খান্দিছিল মানুহৰ দুবাহুৰে। মাকুমত খন্দা প্ৰথম কূপটো খান্দিছে ষ্টীম ইঞ্জিনেৰে। ডিগবৈত খন্দা ৬৬২ ফুটৰ প্ৰথম কূপটোও যন্ত্ৰৰ সহযোগতে খন্দা হৈছিল। ক্ৰমে উন্নত যন্ত্ৰ ওলাল, হাজাৰ হাজাৰ ফুট দ-কৈ কূপ খান্দিব পৰা হ’ল। উন্নত কূপ এটা খান্দিবলৈ ড্ৰিলিং ৰিগ (Drilling Rig), ড্ৰিলিং পাইপ (Drilling Pipe), তীখাৰ কেছিং (Steel Casing), ড্ৰিলিং বিট (Drilling Bit), ড্ৰিলিং মাড্ কেমিকেল (Drilling Mud Chemical), চিমেণ্ট, প্ৰজ্বালক তেল আদি বস্তুবোৰৰ সাধাৰণভাৱে প্ৰয়োজন।

মাটিৰ ওপৰত দৃঢ়ভাৱে ডেৰিকটো স্থাপন কৰি লোৱাৰ পিছত “ইয়াৰ ওপৰতে গইনা লৈয়েই দীঘল দীঘল গধুৰ ড্ৰিলিং পাইপবোৰ বসুধাৰ বুকুলৈ

সুমুৱাই দিয়া হয়। আৱশ্যক হ’লে উলিয়ায়ো অনা হয়। আধুনিক ড্ৰিলিং পদ্ধতি মতে প্ৰথমতে ধাৰাল দাঁড় থকা বিট এটা দীঘল ড্ৰিলিং পাইপ এডালত লগাই লৈ ডেৰিকৰ সহায়ত মাটিৰ বুকুত লম্বভাৱে থিয় কৰোৱা হয়। ডেৰিকৰ মজিয়াত থকা ঘূৰণ যন্ত্ৰ এটাত পাইপডাল লগোৱা থাকে। ঘূৰণ যন্ত্ৰটো (Turnable) ডেৰিকৰ ওচৰতে থকা শক্তিশালী মেচিন এটাৰ সহায়ত ঘূৰাই দিয়াৰ লগে লগে পাইপডাল ঘূৰিবলৈ ধৰে। তেতিয়া পাইপৰ মূৰত থকা জোঙাল বিটটোৰ সহায়ত মাটিৰ বুকুখন খুলি খুলি পাইপটো ভিতৰলৈ সোমাই যাবলৈ ধৰে। পাইপ তললৈ সোমাই গৈ থকাৰ লগে লগে নতুন নতুন পাইপ তাত সংযোগ কৰি গৈ থকা হয়।

তেলকূপত তেল পোৱাৰ পাছতে প্ৰথম বিবেচনাৰ কথা হ’ল — তেল যদি আপোনা-আপুনি বৰ বেগেৰে উঠি আহিছে (Gushing), তাক ৰোধ কৰাটো। এনে হ’বলৈ হ’লে বহুতো তেল অনাহকতে নষ্ট হয়। এইটো নোহোৱা কৰিবৰ বাবে ড্ৰিলিং চলি থকা সময়তে কূপৰ ভিতৰলৈ বোকা ভৰাই দিয়া হয়। পাছত আগৰ ড্ৰিলিং পাইপবোৰ ওচাই সৰু, ঠেক পাইপ সুমুৱাই দি এই নতুন পাইপৰ ওপৰৰ মূৰটো মাটিৰ ওপৰত থকা কেতবোৰ ভাল্ভৰ (valve) লগত সংযোগ কৰি দিয়া হয়। এই ভাল্ভবোৰে নলীৰ (সৰু পাইপ) মাজেৰে বৈ অহা তেলৰ সোঁতক শাসনত ৰাখে। অৰ্থাৎ — আৱশ্যক মতে তেল উলিয়াব আৰু দৰকাৰ হ’লেই বন্ধ কৰিব পৰা অৱস্থাত ৰাখে। এই ভাল্ভৰ সমষ্টিটোকে তেলৰ কাহিনীত খ্ৰীষ্টমাছ ট্ৰী (Christmas tree) বুলি কোৱা হয়।

মাটিৰ তলৰ পৰা খাৰুৱা তেল আপোনা-আপুনি ওলাই আহিব নোৱাৰে। সাধাৰণতে ওপৰত গেছ আৰু তলত পানী লৈ মাজভাগত তেল সোমাই থাকে। ড্ৰিলিঙৰ পাইপ কূপৰ সেই অংশলৈ সোমাই যোৱাৰ লগে লগে গেছবোৰে বিস্তৃতি লাভ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে। ফলত তেলৰ ওপৰত গেছে এটা হেঁচা বা চাপ দিয়ে। এই চাপৰ ফলতে তেল পাইপেৰে ওপৰলৈ উঠি আহে। নতুবা গেছবোৰেই কোনো সময়ত তেলত পৰিণত হয় আৰু পৰিমাণত বাঢ়ি ওপৰলৈ উঠি আহে। পানীৰ পৰিমাণ বেছি হ’লে কেতিয়াবা ইয়ো ঠেলি তেল ওপৰলৈ তুলি দিয়ে। গেছ আৰু পানীৰ মিলিত চাপেও

কেতিয়াবা কেতিয়াবা তেল ওপৰলৈ তুলি আনে। সাধাৰণতে প্ৰাকৃতিক চাপৰ ফলতে কিছু দিনলৈ তেল ওলায়। কিন্তু তেল কমি অহাৰ লগে লগে ভিতৰৰ চাপো কমি যায় আৰু ই কাম নকৰা হয়। তেতিয়া কৃত্ৰিম চাপৰ দ্বাৰা তেল উলিওৱাৰ আৱশ্যক হয়। যেনে — খ্ৰীষ্টমাছ ট্ৰি গুচাই তাৰ ঠাইত যান্ত্ৰিক পাম্প (Mechanical Suction Pump) বহুৱাই তাৰ সহায়ত তেল ওপৰলৈ টানি অনা হয়। নাইবা কেছিং আৰু পাইপৰ মাজেৰে গেছ ভৰাই দি তাৰ দ্বাৰা চাপৰ সৃষ্টি কৰি তেল উঠোৱা হয়।” (নাৰায়ণ বৰপূজাৰীৰ ‘প্ৰাচ্যত তেলশিল্পৰ প্ৰথম খোজ : ডিগবৈ’ নামৰ অপ্ৰকাশিত গ্ৰন্থৰ পৰা।)

গেছ ভৰাই দিয়া ব্যৱস্থাতোক ইংৰাজীত Gas Compresure Procedure বুলি কোৱা হয়। পানী ভৰাই তেল উলিওৱা ব্যৱস্থাতোক কোৱা হয় Water Inject। কোনো কোনো খাদত আমি বৰ ডাঙৰ ঢেঁকীৰ নিচিনা যন্ত্ৰ এটাৰে তেল উলিয়াই থকা দেখোঁ। যন্ত্ৰটোৰ নাম হ’ল Sucker Rod Pump। ইংৰাজী Suck শব্দৰ পৰা Sucker হৈছে। Suck শব্দৰ অৰ্থ গুহি লোৱা বা টানি লোৱা। Sucker Rod Pump টো দেখাত ঢেঁকীৰ নিচিনা কাৰণে সাধাৰণভাৱে ইয়াক ঢেঁকী বুলিয়েই কোৱা হয়। তেল-পথাৰৰ কম গভীৰ খাদবিলাকতে এই ঢেঁকী ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়। প্ৰাপ্ত তথ্য মতে ডিগবৈ তেল-পথাৰত উৎপাদিত তেলৰ ভাগ তিনিটা — (১) এইচ ডব্লিউ চি (High wax crude), (২) এল ডব্লিউ চি (Low wax crude) আৰু (৩) এম ডব্লিউ চি (Medium wax crude)। তেল পথাৰখন পুৰণি হৈছে, শ বছৰ তেল দি আছে। দি দি বুকু উদং কৰিছে। পূৰ্বৰ এহেজাৰ এটা (কোনো কোনোৱে এহেজাৰ বাৰটা বুলিও কয়) কূপৰ ঠাইত এতিয়া মাত্ৰ ১৯৭ টামান কূপহে জীয়াই আছেগৈ। তাৰো অধিক সংখ্যকৰে কঁকাল পৰিল, তেল দিব নোৱৰা হ’ল। এতিয়া ইতিহাস হ’বলৈ যোৱা ডিগবৈ তেল পথাৰৰ ১৫/২০ টামান কূপহে উৎপাদনক্ষম হৈ আছেগৈ। এতিয়া পথাৰখনত চাৰিটা Section -- Section 1, Section 2, Section 3, Section 4; তাৰ ভিতৰত Section 1-টোৱেই ডিগবৈ তেল পথাৰৰ হৃদযন্ত্ৰ-স্বৰূপ হৈ আছে।

কূপৰ পৰা উৎপাদিত খাৰুৱা তেল গ্ৰুপলৈ যায়। গ্ৰুপ মানে Tank

Group। খাৰুৱা তেল জমা কৰিবৰ বাবে কেইবাটাও টেংক একেলগে আছে। সেয়ে ইয়াক টেংক গ্ৰুপ বোলা হয়। কিন্তু বিষয়া-কৰ্মচাৰীসকলৰ মুখ বাগৰি গ্ৰুপ শব্দটোহে বৈছেগৈ, টেংক লুকাই থাকে। এই গ্ৰুপতে কূপৰ পৰা উঠোৱা খাৰুৱা তেল তৰল বা liquid কৰা হয়। তাৰ বাবে প্ৰয়োজন হয় বাষ্প শক্তিৰ (Steam Power)। গ্ৰুপত ‘ছেপাৰেটৰ’ থাকে। ছেপাৰেটৰত (Separator) খাৰুৱা তেলত থকা গেছ আৰু পানীভাগ বেলেগ কৰা হয়। তাৰ পিছতে খাৰুৱা তেল ষ্টীম পাম্পৰ যোগেদি পাম্প কৰি ‘C.D.S.’-লৈ (Crude Oil Deposit Station) পঠোৱা হয়। C.D.S.-ত খাৰুৱা তেলক পুনৰ বাষ্প শক্তিৰ দ্বাৰা তৰল পদাৰ্থত পৰিণত কৰি ষ্টীম পাম্প যোগেদি পাইপেৰে ডিগবৈ শোধনাগাৰলৈ শোধন কৰিবৰ বাবে পঠোৱা হয়।

বাষ্প শক্তিৰ (চমুতে Steam বুলি কয়) মূল উৎস হ’ল ‘বয়লাৰ’। বয়লাৰ হ’ল এটা লোৰে নিৰ্মিত ডাঙৰ পাত্ৰ, যাক ইংৰাজীত ক’ব পৰা যায় Closed Pressure Vessel বুলি। তাত কিছুমান ‘Mounting’ সংযুক্ত কৰা থাকে। ইয়াত পানীক Fuel Combustion-ৰ দ্বাৰা পোনপটীয়াকৈ তাপ প্ৰয়োগ কৰি অতিৰিক্তকৈ গৰম কৰা হয় — যাৰ ফলত বাষ্প শক্তিৰ বা Steam সৃষ্টি হয়। (Fuel তিনি প্ৰকাৰ — Solid, Liquid, Gaseous; গোটা, জুলীয়া আৰু বাষ্পীয়)। বয়লাৰৰ প্ৰধান ভাগ দুটা — (a) Water Tube Boiler, (b) Fire Tube Boiler. এই প্ৰধান ভাগ দুটাৰ বহুতো উপভাগ আছে। পিছে ডিগবৈ তেল-পথাৰত Water Tube Boiler ব্যৱহাৰ নহয়, ইয়াৰ সকলো কাম Fire Tube Boiler-ৰ দ্বাৰাহে কৰা হয়। আজি-কালি আধুনিক ধৰণৰ বয়লাৰ ওলাইছে যদিও আমাৰ ইয়াৰ বয়লাৰ পুৰণি দিনৰ, পুৰণি ধৰণৰ। ডিগবৈ তেল-পথাৰত Steam তৈয়াৰ কৰিবৰ কাৰণে যি পানীৰ প্ৰয়োজন সেয়া স্বাভাৱিকভাৱেই পোৱা যায়। পানীখিনি সংগ্ৰহ কৰা হয় ‘ডি এল বি’ (D.L.B.) নামৰ বিল এখনৰ পৰা। বিলখনৰনো কিয় এই ইংৰাজী নামটো হ’ল, ইয়াৰ সম্পূৰ্ণ নামটোৱেই বা কি সেই সম্পৰ্কে কোনো কথা জানিব পৰা নগ’ল (পৰিত্ৰ দত্তৰ পৰা)।

(ছয়)

খাৰুৱা তেলক বৈজ্ঞানিক পৰিভাষাত 'হাইড্ৰ'কাৰ্বন' বুলি কোৱা হয়। বিজ্ঞানীসকলৰ মতে হাজাৰ হাজাৰ বছৰ আগতে ভাৰতৰ পূৰ্বদেশ অটব্য অৰণ্য আৰু জীৱ-জন্তুৰে ঠাহ খাই আছিল। কালক্ৰমত এই ঠাই মহাসাগৰৰ অটল তলিত নিমজ্জিত হ'ল। পূৰ্বৰ জীৱজগতৰ ওপৰত তৰপে তৰপে ক্ৰমে হাইড্ৰ'জেন-কাৰ্বনৰ সমষ্টি হৈ খাৰুৱা তেলৰ সৃষ্টি হৈ ভূগৰ্ভতে লুকাই থাকিবলৈ ধৰিলে। ভূতাত্ত্বিকসকলে ইয়াৰ বিৱৰণ এনেদৰে দিছে —

When the chain of carbon atoms carries its full quota of hydrogen atoms, it is stable and is said to be 'Saturated'. Such hydrogen-carbons are known as paraffins. When the chain locks the full quota of hydrogen atoms, it is said to be 'Un-saturated'. Such hydrogen-carbons are known as 'Olefines'. If on the other hand, the structure is of the ring type, the saturated compounds are called 'Naphthenes' and the un-saturated compound, 'Aromatics.'

খাৰুৱা তেল বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ বুলি জনা যায়; তাৰে কিছুমান ঘন আৰু গধুৰ, কিছুমান পনীয়া আৰু পাতল। কিছুমানত গন্ধক মিহলি হৈ থাকে আৰু কিছুমানত নাথাকে। "ডিগবৈৰ খাৰুৱা তেল প্ৰধানকৈ পেৰাফিনছ (Paraffins), এৰোমেটিকছ (Aromatics) আৰু নেফথেনছৰ (Naphthenes) সংমিশ্ৰণ। দেখিবলৈ ই ক'লা। ইয়াৰ লগত খুব বেছি পৰিমাণে মম মিহলি হৈ থাকে। ইয়াৰ আপেক্ষিক গুৰুত্ব (Specific gravity) হ'ল ৩.৬৭। ৯০ ডিগ্ৰী ফাৰেণহাইট্ উত্তাপত ই বৈ যাব পৰা জুলীয়া অৱস্থালৈ আহে। ইয়াৰ লগত গন্ধক প্ৰায় নায়েই বুলিব পাৰি।"

তেলজগতত 'পাইপ লাইনেই হ'ল 'লাইফ লাইন'। পাইপেৰে ডিগবৈ তেল-পথাৰৰ পৰা তৰল খাৰুৱা তেল (আজি-কালি ইয়াৰ পৰিমাণ খুব

কম) ডিগবৈ তেল শোধনাগাৰৰ ভিতৰলৈ ভৰাই দিয়া হয়। সৰ্বসাধাৰণৰ ধাৰণা যে ডিগবৈত তেল পুং আছে, পুঙৰ পৰা তেল উলিয়াই 'ৰিফাইনেৰী'ত পেট্ৰল আৰু কেৰাচিন বনাই আমালৈ পঠাই দিয়ে। আচলতে খাৰুৱা তেলৰ পৰা আগতে উল্লেখ কৰা বস্তু দুবিধেই নহয়, আৰু অনেক বস্তু হয়। অনেক বস্তু কৰিবৰ বাবে তেল শোধনাগাৰ বা অইল ৰিফাইনেৰী এটাৰ ভিতৰত অনেক বিভাগ থাকে আৰু ডিগবৈ তেল শোধনাগাৰো তাৰ ব্যতিক্ৰম নহয়। ডিগবৈ শোধনাগাৰত ১৯৫৪ চনলৈকে বিভিন্ন প্লেণ্ট (Plant) খুলি থকা হৈছিল। সেইমতে ডিগবৈ তেল শোধনাগাৰৰ (ডিগবৈত বৰ্তমানে পুৰণি আৰু নতুন দুটা শোধনাগাৰ আছে) প্ৰধান প্ৰধান বিভাগকেইটা হ'ল — (১) এটমোছফেৰিক আৰু ভেকুৱাম ডিষ্টিলেছন টাৱাৰ্ছ, (২) ডাবছ থাৰ্মেল ক্ৰেকিং ইউনিট, (৩) এডলেনু এক্সট্ৰেকছন প্লেণ্ট, (৪) ৱাক্স এক্সট্ৰেকছন পিউৰিফিকেচন মোল্ডিং প্লেণ্ট, (৫) গেছোলিন প্লেণ্ট, (৬) লুৰিকেটিং অইল প্লেণ্ট, (৭) কন্টেইণ্ট প্ৰচেছ ছালফিউৰিক এছিড প্লেণ্ট। অকল এই সাতোটাই নহয়, ইয়াৰ প্ৰতিটো মুখ্য বিভাগৰ বহুবোৰ উপবিভাগ আছে আৰু এই আটাইবোৰৰ লেখৰি নিছিগা সমষ্টিটোৱেই হ'ল 'ডিগবৈ তেল শোধনাগাৰ'।

ডিগবৈ শোধনাগাৰৰ, ন-পুৰণি দুয়োটা গোটৰে মূল উৎপাদিত সামগ্ৰীবোৰ এনেধৰণৰ —

(1) Motor Spirit, (2) Superior Kerosine, (3) Furnace Oil, (4) Diesel Oil, (5) High Speed Diesel, (6) Jute Blending Oil, (9) Solar Oil, (8) Malaria Oil, (9) Mineral Turpentine Oil, (11) I.O.C. Solvent 90, (11) Bitumen, (12) Aromex, (13) Wax, (14) Match wax, (15) White wax (Paper Industry). এই মূল সামগ্ৰীবোৰৰ পৰা আৰু বহুবিধ সামগ্ৰী শোধনাগাৰৰ ভিতৰত উৎপাদিত হ'ব লাগিছে। (অৱনী বৰুৱাৰ পৰা পোৱা 'FLOW DIAGRAM OF DIGBOI REFINERY' আৰু 'Finished Products and their Constituents'খিনি গ্ৰন্থৰ শেষত সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছে।)

ডিগবৈ ৰিফাইনেৰীৰ সমগ্ৰ উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ 'জৰায়ু' হ'ল ইয়াৰ 'ডিষ্টিলেচন' বিভাগটো। ডিগবৈ তেল-পথাৰৰ তেল পাইপেৰে আহি (আজিকালি আন আন তেল-পথাৰৰ পৰাও এই ৰিফাইনেৰীৰ বাবে তেল সংগ্ৰহ কৰা হয়) ডিগবৈ ৰিফাইনেৰীলৈ সোমায়ৈ 'ডিষ্টিলেচন'ত পৰে। ডিষ্টিলেচন এটা মূল আৰু ডাঙৰ বিভাগ। ডিষ্টিলেচন হ'ল কিছুমান টাৱাৰৰ সমষ্টি। ইয়াতে '৮০০ ডিগ্ৰী ফাৰেনহাইট' উত্তাপত খাৰুৱা তেল গৰম কৰা হয়। তেতিয়া সৰহভাগ তেলেই ভাপ হৈ কেতবোৰ মাটিৰ সমান্তৰালভাৱে থকা ট্ৰেৰ মাজলৈ গুচি আহে। আহি থাকোঁতে ইবোৰ বেগাই চোঁচা হ'বলৈ আৰম্ভ কৰে আৰু নানা ধৰণৰ অংশবোৰ গোট মাৰিবলৈ লয়। এইবোৰ তেতিয়া জুলীয়া পদাৰ্থ হৈ ট্ৰেত ধৰা দিয়ে। খাৰুৱা তেলৰ অতি গধুৰ অংশবোৰ টাৱাৰৰ তলিত জমা হয়। ইহঁতেই পাছত 'ৰেচিডুৱেল ফুৱেল', 'এছফাল্ট' আদি নাম পায়। অন্য অংশবোৰ অৱশেষত 'ফুৱেল অইল', 'লুৱিকেটিং অইল', 'পেট্ৰল বা মটৰ স্পিৰিট' 'কেৰাচিন' আদিত পৰিণত হয়। মূল খাৰুৱা তেলৰ ডিষ্টিলেচনত ভাঙি-ছিঙি পেলোৱা অংশবোৰক বৈজ্ঞানিক ভাষাত Fraction বুলি কোৱা হয়, ডিষ্টিলেচন ইউনিটক অসমীয়াত 'পাতন গোট' বুলিব পাৰি। Fractionবোৰ Fractionating Tower-ত ভৰাই ল'লেই বিভিন্ন সামগ্ৰী পোৱা সম্ভৱ হয়। পূৰ্বে উল্লেখ কৰা 'ট্ৰে'বোৰ তীখাৰ। ইয়াৰ পৰাই জুলীয়া পদাৰ্থবোৰ পাইপেৰে আন আন গোটলৈ (Unit) নিয়ে। সেয়ে পাইপ লাইন তেল জগতত 'লাইফ লাইন'।

(সাত)

তলত তেলৰ নৈ থকা ডিগবৈৰ এশ বছৰ (১৮৮৯-১৯৮৯) পূৰ হৈছে। ওপৰত মাথোন কেইবছৰমানৰ ইতিহাস চমুকৈ দিয়া হ'ল। ডিগবৈৰ এশ বছৰীয়া ইতিহাসৰ লগত দুলীয়াজান, নাহৰকটীয়া, মৰাণৰ তেল-পথাৰৰ কথাও জড়িত হৈ আছে। ডিগবৈ মহাবিদ্যালয়ৰ ৰূপালী জয়ন্তী উৎসৱৰ সময়ত প্ৰকাশিত, ভাৰতীয় তেল নিগম — অসম তেল সংমণ্ডলৰ গৃহ-পত্ৰিকা 'বাতৰি'ৰ সৌজন্যত প্ৰাপ্ত এটি লেখাত এই ইতিহাস অতি চমুকৈ

এনেদৰে দাঙি ধৰা হৈছে —

য'ত সোণ তেল হৈ বয় : এশ বছৰীয়া ডিগবৈৰ ইতিহাস

যুগান্তকাৰী ঘটনাৰে মণ্ডিত ১৮৮৯। অসমৰ উত্তৰ-পূব প্ৰান্তৰ গভীৰ বনভূমি আৰু পাহাৰে আৱৰা ডিগবৈত আবিষ্কৃত হ'ল পনীয়া সোণৰ আকৰ। সূচনা হ'ল এক নতুন অধ্যায়ৰ। সৃষ্টি কৰিলে ভাৰত তথা বিশ্বত এক সুদূৰপ্ৰসাৰী প্ৰতিক্ৰিয়া। আৰম্ভ হ'ল ভাৰতবৰ্ষত বাণিজ্যিক ভিত্তিত তেলৰ উৎপাদন। আৰম্ভ হ'ল ইয়াতেই তেল শোধনৰো। এশ বছৰৰ ইতিহাস বুকুত বান্ধি ১৯৮৯ চনত সঠিকভাৱেই পালন কৰা হ'ল ডিগবৈৰ শতবাৰ্ষিকী — ভাৰতত তেল উদ্যোগৰ শত বছৰীয়া উৎসৱৰূপে।

এটা শতিকা জুৰি অসম অইলৰ মুখ্য কাৰ্যালয় হৈ থকা ডিগবৈত বৰ্তমান যিসকলে কাম কৰি আছে তেওঁলোকে অতীতৰ সেই অগ্ৰণী কৰ্মীসকলৰ অসাধাৰণ শ্ৰম আৰু নিষ্ঠাৰ কথা আজিও শ্ৰদ্ধাৰে সোঁৱৰে। অগ্ৰজসকলে এৰি থৈ যোৱা অতুলনীয় কৰ্মপ্ৰেৰণাই এতিয়াৰ কৰ্মীসকলক সফলতাৰ শিখৰত আৰোহণ কৰিবলৈ আজিও অনুপ্রাণিত কৰে।

অক্ষয় জীৱনী শক্তি

তেল আবিষ্কাৰৰ পাছৰ এশটা বছৰত পৃথিৱীয়ে বিভিন্ন দিশত চমকপ্ৰদ প্ৰগতি লাভ কৰিছে। আবিষ্কৃত হ'ল মটৰ-গাড়ী আৰু উৰা জাহাজ — আৰম্ভ হ'ল মহাকাশ যাত্ৰা। প্ৰগতিৰ এই উত্তেজনাৰে ভৰা সময়ছোৱাত অসম অইল আৰু ডিগবৈকে ধৰি ভাৰতৰ তেল উদ্যোগে জীৱনীশক্তি ৰূপে অনবদ্য ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছে।

শ্ৰদ্ধাৰ সৈতে অতীতলৈ ভূমুকি মাৰিলে আৰু আস্থাৰ সৈতে ভৱিষ্যতৰ কথা মনলৈ আনিলে আমাৰ চকুৰ আগত ভাহি উঠিব ডিগবৈৰ এখন সংগ্ৰামমুখী ছবি। সেই ছবি হ'ল ডিগবৈয়ে কিদৰে সময়ৰ প্ৰত্যাহ্বানৰ সন্মুখীন হৈ নিজ কামত অগ্ৰসৰ হৈছিল, আধুনিক ভাৰতৰ গঠন আৰু বিকাশত কেনেকৈ সক্ৰিয় ভূমিকা লৈছিল আৰু এটা শতিকা জুৰি তেল উদ্যোগৰ গঠন প্ৰক্ৰিয়াত কিদৰে সক্ৰিয় অংশ গ্ৰহণ কৰিছিল।

যোগান ব্যৱস্থাত হাতীৰ ভূমিকা

১৮৮৯ চনৰ ছেপ্টেম্বৰত ডিগবৈত প্ৰথমটো খাদৰ খনন কাৰ্য আৰম্ভ হয়। তাৰ আগলৈকে সেই অঞ্চলত কোনো বেলপথ বা বাস্তা আৰু মানুহৰ বসতি নাছিল। ড্ৰিলাৰসকলে খেৰ আৰু তাল গছৰ পাতেৰে চাল কৰি বাঁহ আৰু কাঠেৰে সজা ডেৰিকৰ তলত প্ৰাচীন যন্ত্ৰ-পাতিৰে কাম কৰিছিল। ড্ৰিলিং হোৱা ঠাইলৈ মূল শিবিৰৰ পৰা হাতীৰে যন্ত্ৰ-পাতি কঢ়িয়াই আনিছিল। এই যন্ত্ৰ-পাতিবোৰ কলিকতাৰ পৰা নাৱেৰে আনোতে সম্পূৰ্ণ এমাহ লগিছিল।

গুড্‌এনাফ্‌ চাহাবৰ প্ৰচেষ্টা

আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰত উইলিয়াম ড্ৰেকে খন্দা তেলখাদটোৰ সাত বছৰৰ পাছত ১৮৬৬ চনত অসমত প্ৰথম তেলখাদটোৰ খনন কাৰ্য আৰম্ভ হয়। ঠাইখনৰ নাম আছিল নাহৰপুং, ডিগবৈৰ পৰা দক্ষিণ-পশ্চিমে ৩০ মাইল নিলগত অৱস্থিত। কিন্তু তাত তেল পোৱা নগ'ল। প্ৰথমটো খাদ খন্দা কলিকতাৰ মেককিলপ্‌ ষ্টিৱাৰ্ট এণ্ড কোম্পানীৰ গুড্‌এনাফ্‌ নামৰ চাহাবজনে পাছৰ বছৰতে ডিগবৈৰ পৰা আঠ মাইল নিলগৰ মাকুমত দ্বিতীয়টো খাদ খান্দে। ১১৮ ফুট গভীৰতালৈকে খনন কৰি খাদটোত তেলৰ সন্ধান পোৱা গ'ল। এইটোৱেই এছিয়া মহাদেশৰ যান্ত্ৰিকভাৱে খন্দা প্ৰথম তেলখাদ। অৱশ্যে বাণিজ্যিক দিশত ই সফল নহ'ল।

প্ৰথম সফল তেলখাদটো

উনবিংশ শতিকাৰ আশীৰ দশক। কয়লা খনি আৰু বেল লাইন বহুৱাওৰ কামত ব্যস্ত অসম বেলৱেইজ এণ্ড ট্ৰেডিং কোম্পানী। তেওঁলোকেই আবিষ্কাৰ কৰিলে ডিগবৈত তেলৰ উহ। ১৮৮৯ চনৰ ছেপ্টেম্বৰ মাহৰ প্ৰথম তেলখাদটোৰ খনন কাৰ্য আৰম্ভ হ'ল। ১৮৯০ চনৰ নবেম্বৰ মাহত ৬৬২ ফুট খন্দাৰ পাছত খাদটোত তেল পোৱা গ'ল। সূচনা হ'ল এটা নতুন যুগৰ। আৰম্ভ হ'ল ভাৰতবৰ্ষত প্ৰথম বাণিজ্যিক ভিত্তিত তেলৰ উৎপাদন। ভাৰতবৰ্ষত তেল শোধনৰো ইয়াতেই আৰম্ভ। ১০০১ টা তেলখাদেৰে সমৃদ্ধ ডিগবৈ তেল-পথাৰ আৰু ১৯০১ চনৰ প্ৰাৰম্ভতে স্থাপিত তেল শোধনাগাৰটো —

দুয়োটিই ভাৰতত প্ৰথম — যি আজিও অবিৰতভাৱে তেল উৎপাদন আৰু শোধন কৰি শতিকাৰ এটা আশ্চৰ্য ৰূপে পৰিগণিত হৈছে।

অসূৰ্যস্পৰ্শা

দুৰ্গম সীমান্তত অৱস্থিত ডিগবৈত তেল আবিষ্কাৰ হোৱাৰ সময়ত ইয়াৰ আশে-পাশে কোনো জন-বসতি নাছিল। গোটেই অঞ্চলটো গভীৰ অৰণ্য আৰু জলাশয়েৰে ভৰা আছিল। বন্য প্ৰাণী, হাতী আৰু বাঘৰ অবাধ ৰাজত্ব চলিছিল। হাবিবোৰ ইমান ঘন আৰু গভীৰ আছিল যে গছ-গছনি ভেদ কৰি সূৰ্যৰ পোহৰে মাটি স্পৰ্শ কৰিব নোৱাৰিছিল।

কিন্তু তেল আবিষ্কাৰৰ লগে লগেই অৰণ্যই অসম অইল উদ্যোগৰ বাবে বাট এৰি দিব লগা হ'ল। ইটোৰ পিছত সিটোকৈ নতুন খাদ খন্দাৰ লগে লগে দুৰ্গম অৰণ্য হ্ৰাস পাই আহিল। হিংস্ৰ জন্তুবোৰ পৰাজয়ৰ গ্লানিৰে আঁতৰিল আৰু জয়াল অৰণ্যৰ মাজলৈ। ক'লা জ্বৰ, মেলেৰিয়া নিৰ্মূল হ'ল, কাঠনি-জাৰণি আৰু পাহাৰৰ ওপৰে-তলে শতাধিক ডেৰিকে মূৰ দাঙি উঠিল তেল উদ্যোগৰ সফলতাৰ স্তম্ভৰূপে। তেল-পথাৰৰ চাৰিওফালে গঢ়ি উঠিল ভাৰতৰ প্ৰথম তেল-চহৰ ডিগবৈ। এটা অন্ধকাৰ যুগৰ অৱসান ঘটিল।

নতুনকৈ গঢ় লোৱা তেল উদ্যোগটোৱে সেই সময়ত নানান আলৈ-আত্ৰকালৰ সন্মুখীন হ'ব লগা হৈছিল। অৰণ্য তেতিয়া বাধাৰ কাৰণ হৈ থকা নাছিল। কিন্তু বহুসাময় প্ৰকৃতিয়ে ঘনেপতি বাধাৰ সৃষ্টি কৰিছিল। খনন কাৰ্য, তেল উদ্ঘাটন আদি কামবোৰ অব্যাহত ৰাখিবলৈ প্ৰকৃতিৰ লগত কঠোৰ সংগ্ৰাম কৰিব লগা হৈছিল।

এক নতুন অধ্যায়ৰ সূচনা

ডিগবৈ তেলক্ষেত্ৰ আবিষ্কাৰ হোৱাৰ প্ৰায় দহ বছৰৰ পাছত ১৮৯৮ চনত অসম অইল কোম্পানী গঠন কৰা হয় আৰু এ আৰ্ এণ্ড টি কোম্পানী আৰু অসম অইল ছিণ্ডিকেটৰ পৰা অসম অইলে খনন কাৰ্যৰ দায়িত্বভাৰ গ্ৰহণ কৰে। ইয়াৰ কিছুদিন পাছতেই ভাৰতৰ প্ৰথম শোধনাগাৰটোৰ নিৰ্মাণ কাৰ্য আৰম্ভ হয়।

১৯০১ চনত ডিগবৈ শোধনাগাৰৰ নিৰ্মাণ কাৰ্য সম্পূৰ্ণ হয়। মাৰ্ঘেৰিটাত নিৰ্মাণ কৰা সৰু শোধনাগাৰটোক ইয়াৰ লগত সংযোজিত কৰি তাৰ অস্তিত্ব লোপ কৰা হয়। সেই সময়লৈকে ভাৰতবৰ্ষৰ ৰাস্তাত পেট্র'লেৰে চলোৱা গাড়ীৰ আবিৰ্ভাৱ হোৱা নাছিল। শোধনাগাৰটোৱে তেতিয়া মাথোন কেৰাচিন তেল, লুৰিকেচনৰ বাবে ৰাস্তা অইল, ফুৱেল অইল আৰু গ্ৰীজহে উৎপাদন কৰিছিল। এদিনত ৫০০ পিপাকৈ বছৰেকত শোধন ক্ষমতা আছিল ২৮,০০০ মেট্ৰিক টন।

বাৰ্মা অইল কোম্পানীৰ আবিৰ্ভাৱ

প্ৰযুক্তিবিদ্যা আৰু কাৰিকৰী দিশসমূহ আজিৰ দৰে উন্নত নোহোৱাত অশেষ কষ্ট আৰু শ্ৰমৰ পাছতো তেল উৎপাদনৰ কামত অসম অইল কোম্পানীয়ে বিশেষ আগ বাঢ়িব পৰা নাছিল। প্ৰচুৰ অৰ্থ আৰু শ্ৰমৰ বিনিময়ত ১৯২১ চনলৈকে ১০০ টা তেলকূপহে খান্দিব পাৰিছিল। এই কূপবোৰৰ পৰা উৎপাদন হৈছিল দৈনিক মাথোন ৩৮০ পিপা তেল। মুঠ তেলৰ পৰিমাণেৰে লাভ কৰা দূৰৰ কথা, খৰচো নুকুলোৱা হৈছিল।

এনে এটা জটিল পৰিস্থিতিত অসম অইল কোম্পানীক এক তড়িৎ শক্তি দি নতুন ৰূপত গঢ় দিবলৈ আহিল বাৰ্মা অইল কোম্পানী। ১৯২৩ চনত ডিগবৈ শোধনাগাৰ পুনৰ নতুনকৈ নিৰ্মাণ কৰা হ'ল। তেল-খাদো ২৫০ টা হ'লগৈ।

১৯৩১ আৰু ১৯৩৪ চনৰ ভিতৰত ডিগবৈ শোধনাগাৰৰ ভালেখিনি উন্নতি ঘটিল। শোধনাগাৰত নতুনকৈ ডাবচ ক্ৰেকিং প্লেণ্ট, ইভেলেনু প্লেণ্ট, প্ৰথম এটম'ছফেৰিক আৰু ভেকুৱাম টিউব ষ্টিল আৰু অইল হিটাৰ ফ্ৰেক্চনেটিং কলামছ সংযোজন কৰা হ'ল।

পঞ্চাশ দশকলৈকে একমাত্ৰ শোধনাগাৰ

ডিগবৈ শোধনাগাৰৰ প্ৰথম দুটা ডিষ্টিলেচন্ টাৱাৰ ১৯৩২ চনত ইংলেণ্ডৰ ফষ্টাৰ হুইলাৰ কোম্পানীয়ে নিৰ্মাণ কৰে। সেই সময়ত সমগ্ৰ

এছিয়া মহাদেশত ইয়েই আছিল প্ৰথম আধুনিক শোধনাগাৰ। শোধন ক্ষমতা বৃদ্ধিৰ বাবে ১৯৪০ চনত আন এটা ডিষ্টিলেচন্ গোট প্ৰতিষ্ঠা কৰা হয়। ১৯৫৪ চনত এটা নতুন গেছলিন প্লেণ্ট আৰু লুৰিকেটিং অইল ডিষ্টিলেচন্ গোট সংযোজিত হয়। উল্লেখযোগ্য যে ১৯৫০ চনলৈকে ডিগবৈ শোধনাগাৰেই ভাৰতৰ একমাত্ৰ শোধনাগাৰ আছিল।

বয়স বাঢ়ি অহাৰ লগে লগে ডিগবৈ তেল পথাৰৰ উৎপাদন ক্ৰমান্বয়ে কমি আহিবলৈ ধৰিলে। প্ৰয়োজন অনুসৰি খাৰুৱা তেলৰ যোগান নোপোৱাৰ বাবে শোধনাগাৰৰ শোধন ক্ষমতা সৰ্বোচ্চ পৰিমাণে ব্যৱহাৰ কৰাত সফলতা অৰ্জন কৰিব পৰা নাছিল। সেয়ে তেলৰ সন্ধানত অসম অইল কোম্পানীয়ে দেশৰ বিভিন্ন ঠাইত বিস্তৃতভাৱে ভূ-ভৌতিক জৰীপ কাৰ্য (geophysical survey) চলাবলৈ ধৰিলে। ১৯১১-১২ চনত সুৰমা উপত্যকাৰ বদৰপুৰত এখন নতুন তেল-পথাৰ আবিষ্কৃত হ'ল। কিন্তু তাত পৰিমাণ যথেষ্ট নাছিল। ১,৮৬,৪০০ পিপা তেল আহৰণৰ পাছত সেই তেল-পথাৰ পৰিত্যাগ কৰিব লগা হ'ল।

নাহৰকটীয়া আৰু মৰাণ তেল-পথাৰ আবিষ্কাৰ

তেল উদ্যোগটোক জীয়াই ৰাখিবৰ বাবে নতুন পুং বিচাৰি সঘনে অনুসন্ধান চলাই থাকিব লগা হৈছিল। ১৯২৫ চনত বাৰ্মা অইলে উজনি অসমত তেলৰ সন্ধানত মাধ্যাকৰ্ষণ জৰীপ (gravity survey) চলায়। ১৯২২ চনৰ পৰা ১৯২৩ চনলৈকে বিভিন্ন ঠাইত অনুসন্ধানমূলক খাদ বহুৱাই খনন কাৰ্য চলোৱা হ'ল। কিন্তু সি সফল নহ'ল। ১৯৩০ চনলৈকে অসমত নতুন তেল-পথাৰৰ সন্ধান পোৱাটো অতি ক্ষীণ আছিল। সেয়ে অসমৰ বাহিৰত ভাৰতৰ বিভিন্ন অঞ্চল, বৰ্তমানৰ পাকিস্তান আৰু বাংলাদেশৰ নানান ঠাইত তেলৰ সন্ধান চলিল। কিন্তু দ্বিতীয় মহাযুদ্ধই এই কামত অন্তৰায়ৰ সৃষ্টি কৰিলে আৰু অনুসন্ধান কাৰ্য বন্ধ ৰাখিব লগা হ'ল।

বিশ্ব-যুদ্ধ অন্ত পৰা পাছত ডিগবৈক সদৰ কাৰ্যালয় ৰূপে লৈ তেলৰ সন্ধান কাৰ্য পুনৰ আৰম্ভ হ'ল। ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাত বিস্তৃতভাৱে চলোৱা

ভূ-তাত্ত্বিক জৰীপ আৰু তাৰ পাছৰ খনন কাৰ্যৰ ফলত ১৯৫৩ চনত নাহৰকটীয়া আৰু ১৯৫৬ চনত মৰাণ তেল-পথাৰ আবিষ্কৃত হয়।

বালিজান, নামটিক, চট্টুৰা, বৰগোলাই, ঢেকীয়াজুলি, টিক হিলছ, বৰচলা, নিচুগাৰ্ড আদি ঠাইত চলোৱা বিফল সন্ধানৰ নিৰাশা অৱশেষত দূৰ হ'ল। এইবাৰ আগৰ প্ৰচেষ্টাবোৰৰ দৰে বিফলমনোৰথ হৈ উভতি আহিব লগা নহ'ল।

তাৎপৰ্যপূৰ্ণ আবিষ্কাৰ

নাহৰকটীয়াত অসম অইলৰ তেল-পথাৰ আবিষ্কাৰ কেবাটাও দিশত তাৎপৰ্যপূৰ্ণ আৰু অতুলনীয় :

প্ৰথমে ডিগবৈৰ পৰা আঁতৰত বাণিজ্যিকভাৱে তেল উদ্ঘাটন কৰিবলৈ অসম অইলে চলোৱা ব্যয়বহুল প্ৰচেষ্টালানিৰ এয়া আছিল প্ৰথম সাফল্য।

দ্বিতীয়তে নাহৰকটীয়াৰ তেলৰ উহ থকা শিলাস্তৰৰ গভীৰতা বৰ বেছি হোৱাৰ বাবে খনন আৰু উৎপাদনৰ ক্ষেত্ৰত অস্বাভাৱিক সমস্যা কিছুমানৰ সন্মুখীন হ'ব লগা হয়। (নাহৰকটীয়াৰ এক নং তেলখাদটোৰ ১১,৭৫১ ফুট গভীৰতাই ভাৰতৰ খনন কাৰ্যৰ সকলো অভিলেখ ভংগ কৰে।)

তৃতীয়তে নাহৰকটীয়া ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ পলসুৱা সমভূমিৰ কাষত হোৱাৰ বাবে এই তেল উদ্ঘাটনে যিকোনো সমভূমি অঞ্চলত তেলৰ উহ পোৱাৰ সম্ভাৱনা সম্পৰ্কে নতুন চিন্তা-চৰ্চাৰ পথ মুকলি কৰিলে।

এটা নতুন দৃশ্যপট

ডিগবৈৰ পৰা পৰিচালিত অসম অইলৰ অনুসন্ধান কাৰ্যৰ সফলতাই আৰু এটা উদ্যোগ প্ৰতিষ্ঠাৰ পথ মুকলি কৰিলে। জন্ম হ'ল অইল ইণ্ডিয়া লিমিটেডৰ। ১৯৫৯ চনত অসম অইল কোম্পানী, বাৰ্মা অইল কোম্পানী আৰু ভাৰত চৰকাৰৰ যুটীয়া অংশীদাৰিত্বত এই নতুন 'ৰূপী' (Rupee) কোম্পানীটো ৫০ কোটি টকা প্ৰাধিকৃত মূলধনৰে পঞ্জীয়ন কৰা হ'ল।

১৯৫৯ চনৰ ২৩ ফেব্ৰুৱাৰীত ডিগবৈত পৰিচালনা সমিতিৰ প্ৰথম সভাখন অনুষ্ঠিত হয়। সমিতিৰ সদস্যসকল আছিল সভাপতি ৰূপে অসম অইলৰ সেই সময়ৰ জেনেৰেল মেনেজাৰ ডব্লিউ পি জি মেকলেক্লন, ভাৰত চৰকাৰৰ খনি আৰু ইন্ধন মন্ত্ৰণালয়ৰ যুটীয়া সচিব কে কে চাহনী, অসম চৰকাৰৰ প্ৰতিনিধি ৰূপে ৰাণা কে ডি এন সিং আৰু অসম অইল কোম্পানীৰ ফালৰ পৰা জি এন এছ এৰ্বাৰ্টছন, কে বি কানুগা আৰু ডব্লিউ ৰাছাৰ।

ভাৰতত তৈল যুগৰ সূচনা

তেলৰ আবিষ্কাৰ, শোধানাগাৰ প্ৰতিষ্ঠা আৰু পেট্ৰ'লিয়াম সামগ্ৰীৰ বিপণনেৰে ডিগবৈয়ে এনেদৰে ভাৰতত তৈল যুগৰ সূচনা কৰাত অগ্ৰণী ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিলে। দেশৰ অত-তত তেলৰ অনুসন্ধান আৰু উৎপাদন আৰম্ভ হ'ল, বিভিন্ন ঠাইত শোধানাগাৰ গঢ়ি উঠিল আৰু দেশৰ ভিতৰ আৰু দূৰ-প্ৰান্তৰত পেট্ৰ'লিয়াম সামগ্ৰীৰ বিপণনেৰে উদ্যোগটোৱে গা কৰি উঠিল।

ভাৰতবৰ্ষত বৰ্তমান বছৰি তেল উৎপাদন হয় ৪৫.৬৯৯ নিযুত টন। তাৰ তুলনাত ডিগবৈ তেল-পথাৰৰ পৰা বছৰেকত ০.৫৬ মেট্ৰিক টন তেল উৎপাদন হয়। ভাৰতবৰ্ষৰ ১২ টা শোধানাগাৰৰ শোধন ক্ষমতা বছৰি ৫১.৮৫ মেট্ৰিক টনৰ বিপৰীতে ডিগবৈ শোধানাগাৰৰ ক্ষমতা হ'ল বছৰি ০.৫০ মেট্ৰিক টন।

খাৰুৱা তেল আৰু উৎপাদিত পেট্ৰ'লিয়াম সামগ্ৰী পৰিবহণৰ বাবে বৰ্তমান গোটেই দেশতে ৫০০০ কিঃ মিটাৰতকৈও অধিক পাইপ লাইনৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছে। ইয়াৰ তুলনাত আগেয়ে ডিগবৈ তেল-পথাৰৰ পৰা শোধানাগাৰলৈ এটা খাৰুৱা তেলৰ পাইপ লাইন আৰু ডিগবৈ আৰু তিনিচুকীয়াৰ মাজত ৩৭ কিঃ মিঃ দৈৰ্ঘ্যৰ এটা উৎপাদিত সামগ্ৰী প্ৰেৰণৰ পাইপ লাইন আছিল। নাহৰকটীয়া তেল-পথাৰ আবিষ্কৃত হোৱাৰ পাছত নাহৰকটীয়াৰ পৰা ডিগবৈলৈ আৰু পাছত দুৰীয়াজানৰ পৰা গুৱাহাটী আৰু বাৰাউনী শোধানাগাৰলৈ ৭২০ মাইল দৈৰ্ঘ্যৰ পাইপ লাইন প্ৰতিষ্ঠা কৰি

অসম অইলৰ অগ্ৰণীসকলে গোটেই দৃশ্যপটৰে পৰিৱৰ্তন সাধিলে।

বয়স বাঢ়ি অহা ডিগবৈ তেল-পথাৰ আৰু শোধানাগাৰটোক কাৰ্যক্ষম কৰি ৰাখিবলৈ নানান ধৰণৰ কাৰিকৰী কৌশল অৱলম্বন কৰিব লগা হ'ল। ভাৰতবৰ্ষত প্ৰথমবাৰৰ বাবে কৃত্ৰিম উত্তোলন প্ৰয়োগ (artificial lift application), প্ৰেছাৰ মেইন্টেনেন্স স্কিম, ছেকেণ্ডাৰি অইল ৰিকভাৰী মেথড আৰু গেছ আৰু পানী প্ৰৱেশ কৰাই খাৰুৱা তেল উদ্ঘাটন কৰাৰ প্ৰচেষ্টা চলিল। খনন কাৰ্যত বোকা-পানী ব্যৱহাৰ কৰা আধুনিক পদ্ধতিটো অসম অইলৰ অতীতৰ বিশেষজ্ঞসকলেই উদ্ভাৱন কৰিছিল।

অন্যান্য দিশত প্ৰথম

তেল উৎপাদনৰ লগে লগে শোধানৰ ক্ষেত্ৰত নতুন যন্ত্ৰপাতিৰ সংযোজন আৰু সংশোধনেৰে উন্নতি সধা হ'ল। শোধানাগাৰত প্ৰয়োজন হোৱা যন্ত্ৰাংশবোৰৰ নিৰ্মাণ-ক্ষেত্ৰ ডিগবৈৰ পৰা যথেষ্ট দূৰৈত হোৱাৰ বাবে আৰু বাহিৰৰ পৰা যন্ত্ৰপাতি অনাত চৰকাৰী বাধা আৰোপৰ বাবে স্থানীয়ভাৱে সেইবোৰ নিৰ্মাণ কৰিবলৈ লোৱা হ'ল। এই ক্ষেত্ৰত অসম অইলে যথেষ্ট সফলতা অৰ্জন কৰিলে। স্থানীয়ভাৱে যন্ত্ৰপাতি নিৰ্মাণ কৰিবলৈ লোৱাত কাৰিকৰী বিশেষজ্ঞসকলে অত্যাধুনিক প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ সম্যক জ্ঞান লাভ কৰাৰ লগতে নিজাববীয়াকৈ চিন্তা-চৰ্চা কৰিব পৰা হ'ল আৰু এচাম দক্ষ কাৰিকৰ সৃষ্টি হোৱাৰ পথ প্ৰশস্ত হ'ল।

নতুন নগৰৰ জন্ম

এক সুন্দৰ সন্ভাৱনা লৈ জন্ম গ্ৰহণ কৰা নাহৰকটীয়া আৰু মৰাণ তৈলক্ষেত্ৰৰ কাম-কাজ সুচাৰুৰূপে পৰিচালনা কৰিবলৈ সুকীয়া পৰিচালনা ব্যৱস্থা আৰু মুখ্য কাৰ্যালয়ৰ প্ৰয়োজন অপৰিহাৰ্য হৈ উঠিল। ১৯৬২ চনত ডিগবৈৰ পৰা দুলীয়াজানলৈ মুখ্য কাৰ্যালয় স্থানান্তৰ কৰি অইল ইণ্ডিয়াই সুকীয়া গোট ৰূপে কাম আৰম্ভ কৰে। সেই সময়ত সেই অঞ্চল জালনী নামেৰে পৰিচিত আছিল।

অসম অইলে দুলীয়াজানত নতুন চহৰ নিৰ্মাণ কৰোঁতে সেই ঠাইত অৰণ্য, এখন চাহ-বাগিচা, সৰু সৰু গাঁও কিছুমান আৰু এটা সৰু ৰেল ষ্টেচনৰ বাদে একোৰেই নাছিল। কিন্তু অসম অইলৰ অভিযন্তাসকলৰ আশাশুধীয়া শ্ৰমৰ বিনিময়ত তাত এখন আধুনিক সুন্দৰ চহৰ গঢ়ি উঠিল। যাতায়াতৰ বাবে ডিগবৈৰ পৰা দুলীয়াজানলৈ পোনপটীয়াভাৱে অহা-যোৱা কৰিব পৰা ১৯ মাইল দূৰত্বৰ এটা পথ নিৰ্মাণ কৰা হ'ল। ফলত আগতে ৪৭ মাইল বাট অতিক্ৰম কৰি তিনিচুকীয়া হৈ দুলীয়াজানলৈ যাব লগা অসুবিধাখিনিৰ সামৰণি পৰিল।

জাতীয়কৰণৰ পাছৰ সময়ছোৱা

১৯৮১ চনৰ ছেপ্টেম্বৰ মাহত সংসদত গৃহীত এখন বিল যোগে অসম অইল কোম্পানীৰ ৰাষ্ট্ৰীয়কৰণ কৰি ইয়াৰ দায়িত্ব ভাৰ ভাৰতীয় তেল নিগমৰ (Indian Oil Corporation Limited) হাতত অৰ্পণ কৰা হ'ল। এশ একৰ মাটি আগুৰি থকা ইতিহাসপ্ৰসিদ্ধ ডিগবৈ শোধানাগাৰটো আৰু সকলো মাৰ্কেটিং কাম-কাজৰ দায়িত্ব ভাৰতীয় তেল নিগমৰ হাতলৈ নিয়া হয়। তেল-পথাৰৰ দায়িত্ব অৰ্পণ কৰা হয় অইল ইণ্ডিয়া লিমিটেডৰ ওপৰত। ইয়াৰ পাছৰে পৰাই ই ভাৰতীয় তেল নিগমৰ অসম অইল সংমণ্ডল নামেৰে পৰিচিত হৈ আহিছে।

ডিগবৈ শোধানাগাৰৰ উৎপাদিত সামগ্ৰীয়ে সমগ্ৰ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ চাহিদা পূৰণ কৰে। ৰাহি হোৱা সামগ্ৰীখিনি দেশৰ অন্যান্য ঠাইলৈ যায়। ১৯৭০ চনলৈকে ডিগবৈ শোধানাগাৰত উৎপাদিত পেৰাফিন্ ৱাক্স ঔদ্যোগিকভাৱে উন্নত দেশবোৰলৈ ৰপ্তানি কৰা হৈছিল। ই পৃথিৱীৰ সৰ্বোৎকৃষ্ট পেৰাফিন্ ৱাক্স ৰূপেও সুনাম অৰ্জন কৰিছিল। উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলত পেট্ৰ'লিয়াম সামগ্ৰীৰ খুচুৰা বিক্ৰেতা অসম অইলে অগ্ৰণী ভূমিকা গ্ৰহণ কৰি আহিছে। উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ বিভিন্ন ঠাইত বিস্তৃত হৈ থকা বিতৰণকাৰীৰ (Dealers) যোগেদি অসম অইলে এই বিপণন কাৰ্য সম্পাদন কৰে।

জাতীয়কৰণৰ পাছত প্ৰতিষ্ঠানটোৰ উন্নয়নৰ বাবে কেবাখনো আঁচনি

গ্রহণ কৰা হয়। শোধানাগাৰৰ কাৰ্যদক্ষতা বৃদ্ধি, পেট্ৰ'লিয়াম সামগ্ৰী বিতৰণ ব্যৱস্থাৰ অধিক উন্নতি সাধন আৰু উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলত খুচুৰা বিক্ৰী বৃদ্ধিৰ উদ্দেশ্যে বিশেষ পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰা হয়।

শোধানাগাৰ আধুনিকীকৰণ প্ৰকল্প

অসম অইলে সম্পাদন কৰিবলৈ লোৱা প্ৰকল্পবোৰৰ ভিতৰত আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়টো হ'ল ডিগবৈ শোধানাগাৰৰ আধুনিকীকৰণ আঁচনি। ১৮২ কোটি টকাৰ ব্যয়ত হাতত লোৱা এই প্ৰকল্পটো ১৯৯৩-৯৪ চনৰ ভিতৰত সম্পূৰ্ণ হৈ উঠে। আধুনিকীকৰণৰ কাম সম্পূৰ্ণ হৈ উঠাৰ পাছত ডিগবৈ শোধানাগাৰত খাৰুৱা তেলৰ শোধন বৰ্তমানৰ ০.৫৭ নিযুত মেট্ৰিক টনৰ পৰা ১.২ নিযুত মেট্ৰিক টনলৈ বহুবি বৃদ্ধি পায়। আধুনিকীকৰণ আঁচনি অনুযায়ী শোধানাগাৰত 'ল' লিড্ পেট্ৰ'ল' উৎপাদনৰ বাবে এটা 'ৰিফৰ্মাৰ' আৰু উৎকৃষ্ট মানৰ বিটুমে'ন উৎপাদনৰ বাবে এটা বি আৰ এছ ডি গোট স্থাপন কৰা হ'ব।

শোধন ক্ষমতাৰ পূৰ্ণ ব্যৱহাৰতো অসম অইলে উল্লেখযোগ্য সফলতা লাভ কৰিছে। শোধানাগাৰৰ বাৰ্ষিক ক্ষমতা ০.৫ নিযুত মেট্ৰিক টনৰ বিপৰীতে ১৯৮৯-৯০ চনৰ সময়ছোৱাত ০.৫৭ নিযুত টন শোধনেৰে ১১৪ শতাংশ ক্ষমতাৰ ব্যৱহাৰ কৰি ডিগবৈ শোধানাগাৰে এক অভিলেখ স্থাপন কৰে।

বিপণন কাৰ্যসূচীৰ দ্ৰুত উন্নয়ন

উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ পেট্ৰ'লিয়াম সামগ্ৰীৰ বজাৰখনত অসম অইল আৰু ভাৰতীয় তেল নিগমৰ মাৰ্কেটিং বিভাগে অগ্ৰণী ভূমিকা গ্ৰহণ কৰি আহিছে। অৱশ্যে ইয়াত হিন্দুস্তান পেট্ৰ'লিয়াম কৰ্পোৰেচন আৰু ইণ্ডো-বাৰ্মা পেট্ৰ'লিয়ামৰ ভূমিকা আছে যদিও সি নগণ্য। পৰম্পৰাগতভাৱে অসম অইলৰ বিপণন কাৰ্যসূচী উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ মাজতে আবদ্ধ আৰু এই ক্ষেত্ৰত প্ৰতিষ্ঠানটোৱে নেতৃস্থানীয় ভূমিকা লৈ আহিছে। এই সময়ছোৱাত উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ বজাৰত অসম অইলৰ অংশ ১০ শতাংশলৈ বৃদ্ধি পায়। সেই কাৰ্যকালতে মটৰ স্পিৰিটত ১৩ শতাংশ, হাইস্পিড ডিজেলত ১৪ শতাংশ

আৰু লুব্ অইলৰ ১৯.৬ শতাংশ বিক্ৰী বৃদ্ধি অসম অইলৰ আন এক কৃতিত্ব। উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ পেট্ৰ'লিয়াম সামগ্ৰীৰ বজাৰত মটৰ স্পিৰিট, হাইস্পিড ডিজেল আৰু চুপিৰিয়ৰ কেৰাচিন তেলৰ বিক্ৰীত অসম অইলৰ অংশ হ'ল যথাক্ৰমে ৫৫.৫, ৫০.৯ আৰু ৬৭.৭ শতাংশ।

পেট্ৰ'লিয়াম সামগ্ৰীৰ মজুতকৰণৰ ক্ষেত্ৰতো অসম অইলে দ্ৰুত প্ৰগতি লাভ কৰিছে। ১৯৮১-৮২ চনত ইয়াৰ মজুতকৰণ ক্ষমতা আছিল ৩,৮০০ কিলোলিটাৰ। কিন্তু ১৯৮৯-৯০ চনত ইয়াৰ ক্ষমতা ৪১,৮০০ কিলোলিটাৰলৈ বৃদ্ধি পায়। পেট্ৰ'লিয়াম সামগ্ৰীৰ মজুতকৰণ ক্ষমতা অধিক বৃদ্ধি কৰিবলৈ মেঘালয়ৰ বৰাপানীত ২৭৭ লাখ টকাৰ ব্যয়ত ৫৮৫০ কিলোলিটাৰ ক্ষমতাৰ এটা আধাৰ নিৰ্মাণ কৰি থকা হৈছে। তিনিচুকীয়া টাৰ্মিনেলতো ৩৭,০০০ কিলোলিটাৰ ক্ষমতাৰ এটা আধাৰ নিৰ্মাণ কৰি থকা হৈছে। তিনিচুকীয়া টাৰ্মিনেলতো ৩৭,০০০ কিলোলিটাৰ ক্ষমতাৰ এটা অতিৰিক্ত আধাৰ নিৰ্মাণৰ অৱস্থাত আছে। ইয়াৰ উপৰি ডিমাপুৰৰ ওচৰৰ খটখটি আৰু মিজোৰামৰ ভৈৰৱীত নিৰ্মাণ কৰি থকা আধাৰকেইটা সম্পূৰ্ণ হৈ উঠিলে উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ পাৰ্বত্য অঞ্চলত পেট্ৰ'লিয়াম সামগ্ৰীৰ যোগান ব্যৱস্থা অধিক উন্নত হৈ উঠিব। গুৱাহাটীৰ ওচৰত এটা লুব্ ব্ৰেন্ডিং প্লেণ্ট নিৰ্মাণৰ আঁচনি এখনো হাতত লোৱা হৈছে।

বন্ধন গেছৰ বিতৰণত বিশেষ ভূমিকা

১৯৮২ চনৰ আগষ্ট মাহত অসম অইলে বন্ধন গেছৰ বিতৰণ আৰম্ভ কৰে। ১৯৮৯-৯০ চনৰ সময়লৈকে ১,৯৭,০০০ জন গ্ৰাহকক ১০৭ টা বিতৰক প্ৰতিষ্ঠানৰ যোগেদি বন্ধন গেছ বিতৰণ কৰা হৈছে। সামৰিক বাহিনীৰ বন্ধনশালাত এই গেছ প্ৰচলন কৰাত অসম অইলে অগ্ৰণী ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে।

সুৰমা উপত্যকা আৰু তাৰ কাষৰীয়া অঞ্চলবোৰত বন্ধন গেছ সহজলভ্য কৰি তোলাৰ উদ্দেশ্যে অসম অইলে শিলচৰৰ ওচৰত এটা এল্ পি জি বটলিং প্লেণ্ট নিৰ্মাণ কৰি আছে। ৭২৭ লাখ টকাৰ ব্যয়ত নিৰ্মিত

এই প্লেণ্ট ১৯৯১ চনৰ শেষ ভাগত সম্পূৰ্ণ হৈ উঠে।

গুৱাহাটী শোধনাগাৰৰ লগত সংলগ্ন বৰ্তমানৰ এল্ পি জি বটলিং প্লেণ্টটো অসম অইলে গুৱাহাটীৰ কাষৰীয়া অঞ্চলত বৰ্ধিত ক্ষমতাৰে পুনৰ স্থাপন কৰিবলৈ চূড়ান্ত আঁচনি গ্ৰহণ কৰিছে।

এই আঁচনিবোৰৰ উপৰি অসম অইলে বিভিন্ন উন্নয়নমূলক আঁচনিত ইতিমধ্যে ১২ কোটি টকা ব্যয় কৰিছে। এই আঁচনিবোৰ হ'ল — প্ৰদূষণ নিয়ন্ত্ৰণ, শক্তি সংৰক্ষণ, বিভিন্ন কাৰ্য পৰিচালনাৰ দক্ষতা বৃদ্ধি আৰু প্ৰাকৃতিক দুৰ্যোগ আদিৰ সময়ত পেট্ৰ'লিয়াম সামগ্ৰীৰ অব্যাহত যোগান ব্যৱস্থা ইত্যাদি।

(আঠ)

ডিগবৈত তেল ওলাল। তেলৰ গোকত নানান যন্ত্ৰ-পাতি আছিল। যন্ত্ৰ চলাবলৈ, যন্ত্ৰ চলোৱাক সহায় কৰিবলৈ, অন্যান্য কাম কৰিবলৈ ডিগবৈত শ শ মানুহ গোট খালেহি। তেল কোম্পানীয়ে আৱাস স্থল তৈয়াৰ কৰি দিলে। এদিন শ-ৰ পৰা হাজাৰ মানুহ গোট খালে। ভাৰতৰ বিভিন্ন ঠাইৰ পৰা হাজাৰ হাজাৰ মানুহ তেল কোম্পানীত চাকৰি কৰিবলৈ ডিগবৈলৈ আহিল। ডিগবৈ হাবি গুচি তৈল-নগৰীত পৰিণত হৈ গ'ল। ১৯৩৭ নে ৩৮ চনত ডিগবৈলৈ ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনৰ নেতা জৱাহৰলাল নেহৰু আহিছিল। তেওঁ যিখন সভাত ভাষণ দিছিল তাত বোলে পঁচিশ হাজাৰমান মানুহ (শ্ৰমিক?) গোট খাইছিল। মোহনলাল মুখাৰ্জীৰ (মাননীয় কমিউনিষ্ট নেতাজন) এটা লেখাৰ পৰা জনা মতে সেই সময়ত তেল কোম্পানীৰ শ্ৰমিক আছিল ১০,০০০ জন।

ডিগবৈ নগৰক গমগমীয়াকৈ ৰখা দহ হাজাৰ শ্ৰমিক বিদেশী তেল কোম্পানীৰ দ্বাৰা শোষিত হৈছিল। নেহৰু যে ডিগবৈ পাইছিলহি — এনেয়ে পাইছিলহিনে? শ্ৰমিকসকল শোষিত হোৱাৰ কথা, তেওঁলোকৰ মনত ক্ষোভ জমা হোৱাৰ কথা তেওঁ জানিছিল। ইয়াৰ শ্ৰমিকসকলে মন থাকোঁতেও ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনত যোগ দিব পৰা নাছিল। সেই সময়ৰ শ্ৰমিক

(৩২)

নেতা স্বৰ্গীয় ধৰ্মেশ্বৰ বৰুৱাদেৱে শ্ৰমিকসকলৰ ক্ষোভৰ কথা, সেই সময়ৰ পৰিৱেশৰ কথা বৰ্ণাইছে এনেদৰে —

“শোষণৰ তিতা-কেঁহা অভিজ্ঞতাৰে অভিজ্ঞ এই ডিগবৈ চহৰ। ইয়াৰ ইতিহাসৰ পাতত সোমাই আছে — শোষণৰ চূড়ান্ত নিদৰ্শন, বনুৱাৰ হাড়ভগা খাটনি, মানুহৰ জীয়াই থকাৰ ন্যূনতম দাবী, সাম্প্ৰদায়িকতা, বন্দুকৰ গুলী আৰু চাকৰিৰ মোহ। এইখন চহৰৰ এফালে থাকে দিন-মজুৰৰ লাঞ্ছিত, অৱহেলিত জীৱন; আনফালে থাকে আমোদ-প্ৰমোদ, সুখ-সন্তোষ আৰু বিলাস-ব্যসনত মত্ত এদল শোষক।

অসংখ্য সৰু-বৰ পাহাৰৰ টিলা। .....টিলাৰ ওপৰে ওপৰে বগা চাহাবৰ ধুনীয়া ধুনীয়া চাং-বঙলাবোৰ। তাতেই গঢ়ি উঠে তেওঁলোকৰ উপনিৱেশ। .....বঙলাবোৰত অলেখ বিজুলী বাতি, পাংখা, প্ৰয়োজনতকৈ অধিক পানীৰ কল। সেইবোৰ ঘৰৰ ব্যৱহাৰ সকলো সামগ্ৰী — চকী, মেজ, খাট, পালেং, পৰ্দা, কাৰ্পেট, কাপ-প্লেট পৰ্যন্ত কোম্পানীয়ে যোগান ধৰে।....

টিলাবোৰৰ নামনিত আকৌ আন এখন ডিগবৈ। এইখন কেৰেণী, বেপাৰী আৰু বনুৱাৰ ডিগবৈ। বনুৱা আৰু কেৰেণীকুলৰ কাৰণে কোম্পানীয়ে সাজি দিয়া বেৰেকবোৰে এইখন ডিগবৈ ঠাহ-খোৱা। একোটা বেৰেকত আঠোটা পৰিয়াল থকাৰ ব্যৱস্থা। প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ কাৰণে দুটা ৰুম। এটা ৰুমৰ কালি ১২০ বৰ্গফুট, আনটোৰ ৯৬ বৰ্গফুট। পিছফালে ৪৮ বৰ্গফুটৰ একোটা পাকঘৰ। পাকঘৰৰ পৰা ৩/৪ ফুট ব্যৱধানত একোটা শৌচাগাৰ। একোটা পৰিয়ালৰ ৬/৭ জন লোক এনে একোটা ঘৰতে থাকিব লাগে।....

চাকৰিৰ শ্ৰেণী অনুযায়ী ঘৰবোৰৰো আকৌ শ্ৰেণী বিভাগ আছে। কিছুমান বনুৱাই এটা ৰুমৰ ঘৰহে পায়। সেইবোৰ ঘৰত খিড়িকী নাই, ওপৰত চিলিঙো নাই। কিছুমান ঘৰৰ ভেটিবোৰো পকা নহয়।” স্বৰ্গীয় বৰুৱাদেৱৰ এই বিৱৰণৰ পৰা সেই সময়ত বনুৱাসকলে কেনেদৰে জীৱন নিৰ্বাহ কৰিছিল বুজিব পৰা যায়। অৱশ্যে আজিৰ পৰিৱেশ, বিশেষকৈ ১৯৮১ চনৰ পৰা যথেষ্ট সলনি হৈছে। পূৰ্বৰ ঠাহ-খোৱা বেৰেকবোৰ নতুন হ'বলৈ ধৰিছে।

(৩৩)

সেই সময়ৰ বিদেশী কোম্পানীৰ উল্লিখিত শোষণ, বিভাজন প্ৰক্ৰিয়াই শ্ৰমিকসকলৰ মনত ক্ষোভ জমা কৰি আনিছিল। স্বৰ্গীয় বৰুৱাই আৰু লিখিছে “স্বাধীনতা আন্দোলনে গোটেই ভাৰতত খলকনি লগালে। অনুভূতি আৰু সহানুভূতি থাকিলেও ডিগবৈৰ মানুহে আন্দোলনৰ পৰা আঁতৰি থাকিব লগা হ’ল। নহ’লে তেওঁলোকৰ চাকৰি নৰয়। জাতীয় আন্দোলনে তেওঁলোকৰ প্ৰাণতো আশাৰ ৰেঙণি নেপেলোৱাকৈ থকা নাছিল। আশা-নিৰাশাৰ মাজেদি ডিগবৈৰ বনুৱাই নিৰ্বাক দৰ্শক হিচাপে দূৰ ভৱিষ্যতলৈ চাই থাকিল। আন্দোলনত জপিয়াই পৰিবলৈ তেওঁলোকৰ সাহস নহ’ল।”

স্বাধীনতা আন্দোলনত জপিয়াই পৰিবলৈ সাহস গোটাব নোৱাৰিলেও বিদেশী কোম্পানীৰ বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ শোষণত অতিষ্ঠ হৈ শোষণৰ প্ৰতিবাদ কৰিবৰ বাবে ইউনিয়ন পাতিবলৈ, আন্দোলন কৰিবলৈ অসম অইল কোম্পানীৰ দহ হাজাৰ শ্ৰমিকে অৱশেষত সাহস গোটাই ল’লে। সেই সময়তে ডিগবৈলৈ জৱাহৰলাল নেহৰু আহি জুইত ঘিউ ঢালিলেহি। সকলো শ্ৰমিক জাগি উঠিল। দলবদ্ধভাৱে আগ বাঢ়ি গৈ নিজৰ দাবী পূৰাই ল’বলৈ, শোষণৰ অন্ত পেলাবলৈ ১৯৩৮ চনৰ ২০ ফেব্ৰুৱাৰীৰ দিনা ‘এ অ’ চি লেবাৰ ইউনিয়ন’ নামৰ এটা শ্ৰমিক সংগঠনৰ জন্ম দিলে। সভাপতি শ্ৰীজগন্নাথ উপাধ্যায়। যুটীয়া সম্পাদক — শ্ৰীযদুনাথ ভূঞা, শ্ৰীঅহিৰণ চৌধুৰী। এইখন ইউনিয়নে ‘বেতনৰ নিম্ন হাৰ, পৰ্বৰ দিনত বেতন সহ ছুটী, দৰ্মহা বৃদ্ধিৰ হাৰ, মুনাফা-বোনাচ, দক্ষতা-বোনাচ, চাকৰিৰ নিৰাপত্তা আদিৰ ২৮ টা দাবীৰে এখন দাবী চনদ ১৯৩৮ চনৰ ২৪ জুলাইৰ দিনা অসম অইল কোম্পানীৰ ওচৰত পেচ কৰিলে। লগে লগে, ডিগবৈত সংঘটিত হ’ল ভাৰতৰ এক ঐতিহাসিক শ্ৰমিক আন্দোলনৰ।

এফালে আৰম্ভ কৰিলে দাবী পূৰণ নোহোৱা পৰ্যন্ত কামত অসহযোগ আৰু আনফালে আৰম্ভ কৰিলে শ্ৰমিক বিতাৰণ। “কোনো কোনো অফিচৰে ঘোঁৰা চেকুৰাই পল’ খেলা লাঠীৰে যেতিয়াই-তেতিয়াই য’তে ত’তে বনুৱাক প্ৰহাৰ কৰিবলৈয়ো আৰম্ভ কৰিলে। কিন্তু সকলো চক্ৰান্ত ব্যৰ্থ কৰি শ্ৰমিকসকলে বীৰদৰ্পে দাবী আদায়ৰ কাৰণে সংগ্ৰাম চলাই যাবলৈ ধৰিলে।

ধৰ্মঘটৰ শেষ অৱস্থাত অনাহাৰে এসাজ খাই, কচু-ঢেকীয়াৰে জীৱন ৰক্ষা কৰিও ডিগবৈৰ বনুৱাই কামত যোগদান নিদিয়াকৈ থাকিল।”

শ্ৰমিক আন্দোলনত ডিগবৈ উত্তাল। বিদেশী কোম্পানীৰ দুষ্ট বুদ্ধিৰ চাহাবে ভাৰতীয় শ্ৰমিকসকলক কোনো প্ৰকাৰে শলঠেকত পেলাব পৰা নাই, আন্দোলন স্তিমিত কৰিব পৰা নাই। আন্দোলনৰ গুৰি ধৰিছে খ্যাতনামা শ্ৰমিক নেতা সুধীন্দ্ৰ প্ৰমণিকে। এনেতে আহিল ১৯৩৮ চনৰ ১৮ এপ্ৰিল দিনটো। দুষ্ট বুদ্ধিৰ চাহাবে কেইজনমান ঠিকাদাৰৰ সহযোগত কিছুমান ‘দালাল’ক কোম্পানীৰ কামত যোগ দিয়াবৰ বাবে ডিগবৈৰ ‘চাৰিআলি’ নামৰ ঠাইখণ্ডত সমৰেত কৰোৱাইছিল। সেইদিনা বতৰ আছিল বেয়া, কিনকিনীয়া বৰষুণ। ইফালে ঘোপ মৰা অন্ধকাৰ। সকলো নেওচি দালালক বাধা দিবৰ বাবে হাজাৰ হাজাৰ শ্ৰমিক বন্ধু চাৰিআলিলৈ ওলাই গ’ল। মুখত বিপ্লৱৰ শ্ল’গান। চাৰিআলিতে আছিল হাতত পিস্তল লৈ বিদেশী বণিক, কোম্পানীৰ বিষয়া মিঃ টাউলাৰ, মিঃ টেইল আৰু মিঃ গেলাচিপ। শ্ৰমিকৰ সমাৰেশ দেখি তেওঁলোকে পিস্তলৰ গুলী উলিয়াই দিলে। সেই গুলীয়ে প্ৰাণ ল’লে সতেন্দ্ৰ চক্ৰৱৰ্তী, প্ৰাণেশ্বৰ চৌধাৰী, চণ্ডী আহিৰ আৰু বীৰবল কেওঁটৰ। আঘাতপ্ৰাপ্ত হ’ল — সাধু পাঁচি, হৰিদুৱাৰ তেৱাৰী, যোগেন্দ্ৰ নাথ, ভোলা আহিৰ, ভাগৱতী, অচম আলি, ঘৰাম, চুকাৰি আহিৰ, অকচিমহ, ৰাহি। এই ঘটনাৰ পিছতো শ্ৰমিকসকলৰ উদ্যম কমা নাছিল। উপায়ান্তৰ নেদেখি কোম্পানীয়ে ৩০০০ মান শ্ৰমিকক ২৪ ঘণ্টাৰ ভিতৰত ডিগবৈ এৰি যাবলৈ নিৰ্দেশ দিছিল।

ভাৰতৰ শ্ৰমিক আন্দোলনৰ ইতিহাসত আজিও নাম ৰাখি থকা ডিগবৈৰ এই শ্ৰমিক আন্দোলনৰ পৰা শ্ৰমিকসকলে প্ৰত্যক্ষভাৱে একো নাপালেও পৰোক্ষে কিছু পাইছিল। আন্দোলন ছমাহ চলিছিল যদিও বিশ্ব যুদ্ধৰ কাৰণে শেষত স্তিমিত হৈ পৰিছিল। এই আন্দোলনৰ ফলশ্ৰুতিতে “কোম্পানীয়ে বাধ্য হৈ দিন-মজদুৰসকলৰ বেৰেকবোৰৰ কিছু উন্নতি সাধন

কৰি দিলে। স্ব-ইচ্ছাই তেওঁলোকে ঘৰৰ ওপৰত চলি কৰি দিলে, ঘৰৰ ভেটি পকা কৰি দিলে, খিড়িকীও কাটি দিলে। বেছি ঘন বসতিপূৰ্ণ ঠাইত দুই এটা পানীৰ কলো বঢ়াই দিলে। ঠায়ে ঠায়ে সমূহীয়া পায়খানা আৰু বিজুলী চাকিৰো ব্যৱস্থা কৰি দিলে।”

(ন)

সময় আগ বাঢ়িল। ডিগবৈৰ তেল উদ্যোগক কেন্দ্ৰ কৰি ভাৰতৰ বিভিন্ন ঠাইৰ মানুহৰ সমাবেশ ঘটিল। কিছুমান মানুহৰ সমাবেশ অলপ বেছিকৈয়ে ঘটিল। দেখাত সকলো মিলি এখন সমাজ যদিও মাজে মাজে ফাঁক একোটা নথকা নহয়। কোনো কোনো সময়ত সেই ফাঁক বেছি বহল হৈ যায়, কোনো কোনো সময়ত কমে। এই ফাঁকটোৰ বাবেই ভাৰতৰ প্ৰতিটো সম্প্ৰদায়েই ডিগবৈত একোটা নিজা সাংস্কৃতিক পৰিমণ্ডল গঢ়ি তুলিছিল আৰু সিবিলাক আজিও বিদ্যমান। তথাপি ডিগবৈবাসী অনৈক্যৰ মাজতো এক সূত্ৰৰে বান্ধ খাই চলিছে।

ডিগবৈ নগৰত অসমীয়া মানুহৰ সংখ্যা বেছি নাছিল। ৩০০ ঘৰমানহে আছিল বুলি জনা যায়। এই ৩০০ ঘৰ মানুহ একেলগে মিলিত হ'বৰ বাবে ১৯৩২ চনত এটা অনুষ্ঠান পাতিছিল — ‘অসমীয়া নামঘৰ’। পিছত মানুহ বাঢ়িল, ‘মেল’ বাঢ়িল, নামঘৰো বাঢ়িল। ‘অসমীয়া নামঘৰ’ হৈ পৰিলগৈ ‘কেন্দ্ৰীয় নামঘৰ’। এই কেন্দ্ৰীয় নামঘৰৰ বুকুতে আজিৰ ডিগবৈৰ ভালেমান অনুষ্ঠানৰ সূত্ৰপাত হৈছিল, বিশেষকৈ অসমীয়া সমাজ জড়িত হোৱা অনুষ্ঠানবোৰ। কেন্দ্ৰীয় নামঘৰৰ লগত এটি আধুনিক মঞ্চ আৰু প্ৰেক্ষাগৃহও আছে। আগতে ধৰ্মীয় উদাৰতাৰ হেতুকে ইয়াতে অসমীয়া ৰাইজৰ অনেক অনুষ্ঠান হৈছিল। কোনো সদাশয় লোকৰ মৃত্যু হ'লে তেওঁৰ আত্মাৰ সদগতিৰ অৰ্থে ইয়াতে গীতাৰ লগতে কোৰাণ পাঠো (সৰ্বধৰ্ম প্ৰাৰ্থনা) হৈছিল। হিন্দু-মুছলমান মিলি মাঘৰ বিহুৰ ভোজ-ভাত খাইছিল।

ডিগবৈত ভূমিপুত্ৰ বুলিবলৈ কোনো নাই। সকলো বিভিন্ন ঠাইৰ পৰা

আহি গোট খাইছে। ভাৰতীয় মানুহৰ উপৰি ইয়াত পশ্চিমৰ পৰা অহা মানুহো যথেষ্ট আছিল। দুই ভাগ মানুহ দুটা পৰিৱেশত বাস কৰিছিল। তেওঁলোকৰ মিলনৰ, আমোদ-প্ৰমোদৰ কেন্দ্ৰবিন্দু আছিল ‘ইউৰোপীয়ান ক্লাব’ আৰু ‘ইণ্ডিয়ান ক্লাব’। যি দুটাক আজি-কালি কোৱা হয় ‘ডিগবৈ ক্লাব’ আৰু ‘ইণ্ডিয়া ক্লাব’ বুলি। অৱশ্যে বিষয়া পৰ্যায়ৰ পদবোৰ বিদেশী চাহাবৰ হাতৰ পৰা ভাৰতীয় মানুহৰ হাতত পৰাত দুয়োটা ক্লাবৰ মাজত ব্যৱধান কমি গ'ল। পুৰণি ভাৰতীয় মানুহখিনিক সংগঠিত কৰি ৰখাত, এটা সন্মিলিত সাংস্কৃতিক পৰিমণ্ডল গঢ় লৈ উঠাত প্ৰায় চাৰিকুৰি বছৰীয়া ‘ইণ্ডিয়া ক্লাব’ৰ ভূমিকা মন কৰিব লগা। এসময়ত ডিগবৈত এই ক্লাবে এটা ‘নাট্য আন্দোলন’ৰে গঢ় দিছিল। ৰবীন্দ্ৰ বাৰ্ষিকী আৰু বেজবৰুৱা বাৰ্ষিকী ক্লাবৰ দুটা সুপৰিচালিত ‘উৎসৱ’ আছিল। আজি-কালি অৱশ্যে ইণ্ডিয়া ক্লাবৰ ভূমিকা সীমিত হৈ আহিল, স্নান পৰি আহিল; ‘ইণ্ডিয়া ক্লাব’ নামৰ সুন্দৰ অনুষ্ঠান এটা আছিল বা আছে — ডিগবৈবাসী ৰাইজে বহু সময়ত নভবাই হ'ল।

পুৰণি ডিগবৈৰ আন এটা পুৰণি অনুষ্ঠান হ'ল ‘ডিগবৈ সাহিত্য সেৱা সমিতি’। ডিগবৈ সাহিত্য সেৱা সমিতি অসম সাহিত্য সভাৰ এখনি পুৰণি আৰু সক্ৰিয় শাখা সাহিত্য সভা। সমিতিৰ প্ৰথম নাম আছিল ‘ডিগবৈ সাহিত্য সভা’। ডিগবৈ সাহিত্য সভা গঠিত হ'বৰ দুবছৰৰ পিছত, অসম সাহিত্য সভাৰ স্বীকৃতি পোৱা বছৰতহে তেতিয়াৰ অন্যতম উদ্যোক্তা শিল্পী সাহিত্যিক প্ৰিয়দাস তালুকদাৰদেৱৰ কলমৰ আগতহে ‘ডিগবৈ সাহিত্য সেৱা সমিতি’ হ'ল।

ইতিমধ্যে ১৯১৮ চনত ‘ইণ্ডিয়া ক্লাব’ৰ জন্ম হৈছিল, তাৰ মজিয়াতে শিক্ষিত ইণ্ডিয়ান সকল সমবেত হৈছিল। অসমীয়া কেইজন সংগঠিত হৈছিলহি ১৯৩২ চনত জন্ম হোৱা ‘অসমীয়া নামঘৰ’ত (কেন্দ্ৰীয় নামঘৰত)। তাৰ তিনিবছৰৰ পিছত ১৯৩৫ চনত বিশিষ্ট অসমীয়া সকল লগ লাগি ইণ্ডিয়ান ক্লাবত সাহিত্য সম্পৰ্কীয় সভা এখনৰ আয়োজন কৰিলে। আয়োজন সমিতিৰ সভাপতি কাজী তফিজুৰ ৰহমান, সম্পাদক নগেন্দ্ৰনাথ বৰুৱা (এতিয়া দুয়ো স্বৰ্গীয়)। মূল সভাৰ সভাপতি পাতিছিল বেণুধৰ ৰাজখোৱাদেৱক। প্ৰিয়দাস

তালুকদাৰদেৱে (এতিয়া স্বৰ্গীয়) 'সাহিত্য সেৱা সমিতিৰ জন্ম-বেদনা' নামৰ নিবন্ধত লিখিছে — “১৯৩৫ চনৰ ২৫ ডিচেম্বৰত অতি গাভীৰ্যপূৰ্ণ পয়োভৰেৰে সাহিত্য সভা পতা হৈছিল। সিদিনা আছিল বৰদিনৰ বন্ধ। ইণ্ডিয়ান ক্লাব লোকে লোকাৰণ্য — বাহিৰে ভিতৰে সকলোতে। বাট-পথ উদুলি-মুদুলি। ওচৰৰ বাগিচাবোৰৰ পৰা বঙালী, অসমীয়া সকলো আহিছিল। ডিগবৈত সেইখনেই প্ৰথম সাহিত্য সভা। তেতিয়ালৈকে সামূহিক হিচাপে ইমান জাক-জমক কোনো সমাৰোহ অনুষ্ঠিত হোৱা নাছিল। ঘড়ীৰ কাটাই কাটাই চলা তিনিপলীয়া লোকসকলৰ অনুষ্ঠান পতাৰ সময় তেনেই কম। ইজনে সিজনৰ লগত দেখা-দেখি হ'বলৈকে সপ্তাহ দিন লাগিছিল। পালি বদলি হ'লে কামৰ পৰা অৱসৰ থাকিলেহে দেখা-সাক্ষাৎ হৈছিল। অতি কম সময়তে মুষ্টিমেয় কেইজনমানৰ উৎসাহত জাকজমকীয়া সাহিত্য সভা এখন পতাত অসমীয়াখিনিৰ মাজত এটা জাগৰণ হৈছিল। ইয়ে আনকো পৰিশিছিল। সেই দিনাই ভৱিষ্যৎ কাৰ্যপন্থা অৱলম্বন কৰিবলৈ আয়োজন কৰা সমিতিখনকে 'ডিগবৈ সাহিত্য সভা' নাম দি স্থায়ী কৰি ৰখা হৈছিল।”

কিন্তু '৩৭ চনলৈকে সকলো নিজম পৰিল। ১৯৩৫ চনত ডিগবৈত চাকৰি কৰিবলৈ আহিয়েই সাহিত্য সভাখনত জড়িত হৈ পৰা প্ৰিয়দাস তালুকদাৰে সহিব নোৱাৰি ২৪ জন সদাশয় লোকৰ পৰা ৰূপ বাৰ টকা তুলি তাৰে দহ টকা অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰধান সম্পাদকলৈ পঠাই দিলে। নামটো সেই তেতিয়াই ডিগবৈ সাহিত্য সভা নিলিখি ডিগবৈ সাহিত্য সেৱা সমিতি লিখিলে। সময়ত 'সমিতিয়ে' 'সভা'ৰ স্বীকৃতি লাভ কৰিলে আৰু প্ৰধান সম্পাদকে প্ৰিয়দাস তালুকদাৰকে সম্পাদক বুলি লিখি পঠালে। তাৰ পিছতে কোনোবা এবছৰত তেখেতে সম্পাদক হিচাপে চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱনত অসম সাহিত্য সভাৰ বিশেষ অধিবেশন এখনত যোগদান কৰি আহিল। ডিগবৈ সাহিত্য সেৱা সমিতিৰ পৰা অসম সাহিত্য সভাৰ বাৰ্ষিক অধিবেশনলৈ যোৱা প্ৰথম প্ৰতিনিধি হ'ল শ্ৰীদ্বিজেশচন্দ্ৰ দেৱশৰ্মা আৰু সম্পাদক প্ৰিয়দাস তালুকদাৰ। সেয়া আছিল ১৯৪৪ চনত বহা শিৱসাগৰ অধিবেশন। অধিবেশনত সভাপতিত্ব কৰিছিল ককা নীলমণি ফুকনে।

দিন বাঢ়ি যোৱাত সেৱা সমিতিৰ উদ্যম যেন কিছু সেমেকিছিল। তেনেতে ১৯৫২ চনৰ ২২ জুনৰ দিনা কেন্দ্ৰীয় অসমীয়া প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ত সাহিত্য আলোচনাৰ বাবে 'জিৰণি চ'ৰা' নামৰ এটা অনুষ্ঠানৰ জন্ম হ'ল। এই জিৰণি চ'ৰাই সাহিত্য সেৱা সমিতিৰ চেতনা জগাই তুলিলে। দুয়োটা অনুষ্ঠানৰে একেখিনি মানুহ বাবে এদিন জিৰণি চ'ৰা সমিতিৰ গৰ্ভত সোমাল। (চ'ৰা আজিও চলি আছে। সমিতিৰ সহকাৰী সম্পাদক ইয়াৰ পৰিচালক। চ'ৰাই সৃষ্টিশীল সাহিত্যিকক তাহানিৰ পৰা সুন্দৰভাৱে প্ৰেৰণা যোগাই আহিছে।) সেৱা সমিতি আকৌ সক্ৰিয় হৈ পৰিল।

এইখন 'ডিগবৈ সাহিত্য সেৱা সমিতি'য়েই ১৯৬৪ চনত ডিগবৈত অসম সাহিত্য সভাৰ একোত্তৰত্ৰিংশ অধিবেশন বহুৱালে। সেই বছৰ ১৮, ১৯ আৰু ২০ এপ্ৰিল তাৰিখে ৰঙালী বিহুৰ ৰঙৰ মাজতে এই অধিবেশন তিনিদিনীয়াকৈ অনুষ্ঠিত হ'ল। সভাপতি আছিল খ্যাতনামা সাহিত্যিক, শিল্পী মিত্ৰদেৱ মহন্ত। অধিবেশন উদ্বোধন কৰিছিল বিষ্ণু সহায়ে (অসমৰ ৰাজ্যপাল)। আলোচনা-চক্ৰৰ সভাপতি আছিল দেৱকান্ত বৰুৱা। মুখ্য আলোচক ড° মূলক ৰাজ আনন্দ। আলোচ্য বিষয় — উপন্যাস সাহিত্য। সাংস্কৃতিক সভাৰ সভাপতি আছিল শান্তিদেৱ ঘোষ। অধিবেশনৰ মণ্ডপ মুলিয়াবাৰী 'স্পোৰ্টচ ক্লাব'ৰ (অধুনামৃত) খেল পথাৰত। আলোচনা-চক্ৰ বহিছিল স্পোৰ্টছ ক্লাবত। প্ৰতিনিধি শিবিৰ পতা হৈছিল আজি-কালিৰ 'চেণ্ট্ৰেল স্কুল কমপ্লেক্স, এ অ' ডি'-ত। প্ৰদৰ্শনী হৈছিল সৌমাৰ বিদ্যাপীঠত। আদৰ্শনী সমিতিৰ সভাপতি শ্ৰীপ্ৰফুল্ল চন্দ্ৰ বৰুৱাদেৱে ডিগবৈ অধিবেশনত প্ৰদৰ্শনীৰ প্ৰসংগত কেইটামান অতি সুন্দৰ বাক্য লিখিছে —

“প্ৰদৰ্শনী গৃহ মানে কিন্তু ব্যয়বহুল ৰভাঘৰ নাছিল। প্ৰদৰ্শনীৰ বাবদ চৰকাৰে দিয়া ৫০০০ (পাঁচ হেজাৰ) টকাৰ অনুদান খৰচ কৰা হ'ল স্কুলৰ (অৰ্থাৎ সৌমাৰ বিদ্যাপীঠ) খেল পথাৰখনৰ উন্নতিৰ বাবে। একালৰ বনুৱা নেতা প্ৰয়াত জকৈ অহিৰৰ তত্ত্বাৱধানত এই কামো সুচলভাৱে সম্পন্ন হৈছিল। প্ৰদৰ্শনী মানে মূলতঃ আছিল পুস্তক প্ৰদৰ্শনী। আমি দাবী কৰিব পাৰোঁ যে ডিগবৈ সাহিত্য সেৱা সমিতিয়ে অসমত প্ৰথম পূৰ্ণাংগ পুস্তক মেলা পাতিলে।”

ডিগবৈ অধিবেশনৰ অভ্যর্থনা সমিতিয়ে দিয়া টিনৰ বভাখন (মণ্ডপ?) অধিবেশনৰ কেইদিনমানৰ আগতে ধুমুহাই উৰাই নিছিল। প্ৰথম সাংস্কৃতিক সন্ধিয়াৰ দিনা কলহৰ কাণে ঢলা বৰষুণ হৈছিল। সভাথলী বোকা-পানীৰে ভৰি পৰাত দৰ্শকে চকী, বেঞ্চৰ ওপৰত উঠি অনুষ্ঠান উপভোগ কৰিছিল। সেইদিনাই ড° ভূপেন হাজৰিকাই ‘মদাৰৰে ফুল হেনো.....’ গীতটি প্ৰথমবাৰৰ বাবে পৰিবেশন কৰিছিল। আচৰিত কথা ডিগবৈৰ উদ্যোক্তাসকলে পিছদিনা পুৱা ৭ বজাৰ ভিতৰতে আগদিনাৰ বোকা-পানীৰ চিন নাইকিয়া কৰি কাঠৰ গুড়ি আৰু বালিৰে সুন্দৰ কৰি পেলাইছিল। আজিৰ পুৰুষৰ বাবে এইবোৰ সাধুকথা হ’ল। উল্লেখযোগ্য যে এই অধিবেশনৰ অভ্যর্থনা সমিতিৰ সম্পাদক আছিল পিছলৈ শিশু সাহিত্যিক, বৈয়াকৰণ, শিক্ষাবিদ, সমাজ-সংগঠক, ডিব্ৰুগড় জিলা সাহিত্য পৰিষদৰ প্ৰতিষ্ঠাপক সভাপতি, প্ৰাবন্ধিক হিচাপে খ্যাতি লাভ কৰা সাহিত্যিক পেঞ্চনাৰ প্ৰিয়দাস তালুকদাৰ।

ডিগবৈ সাহিত্য সেৱা সমিতিয়ে ১৯৬১ চনত ৰূপালী জয়ন্তী উৎসৱ, ১৯৮৬ চনৰ ৮ আৰু ৯ ফেব্ৰুৱাৰী তাৰিখে সোণালী জয়ন্তী উৎসৱ পালন কৰিছে। সমিতিৰ ‘ব’দালি’ নামৰ এখনি মুখপত্ৰ আছে। বিশেষ উপলক্ষ্যৰ স্মৰণিকা হিচাপে মাজে মাজে প্ৰকাশিত হয়। ১৯৯৩ চনলৈকে সেৱা সমিতিৰ নিজা মাটি আছিল যদিও নিজা ভৱন নাছিল, সেই বছৰহে নিজাকৈ ভৱন এটি হ’ল। ‘ভৱন’ মানে তেতিয়া ২২x২৪ ফুটৰ কোঠা এটা। এই কোঠাটো খাটনিৰ মূৰত, বহু চেপ্টাৰ মূৰত ভাৰতীয় তেল নিগম (অসম তেল সংমণ্ডল) ডিগবৈৰ পৰা পোৱা গ’ল। তাকে ১৯৯৩ চনৰ ২৮ নবেম্বৰৰ দিনা ‘সাহিত্য ভৱন’ ৰূপে উন্মোচন কৰা হ’ল। তেনেতে ১৯৯৪ চনৰ ১০ জুনৰ দিনা ‘৩৫ চনৰ পৰা ‘৯৪ চনলৈকে ৫৯ বছৰ কাল ডিগবৈ সাহিত্য সেৱা সমিতিক সাবটি ধৰি থকা শ্ৰীপ্ৰিয়দাস তালুকদাৰে মৃত্যু বৰণ কৰিলে। কৃতজ্ঞ ডিগবৈবাসী ৰাইজে তেখেতৰ নামত ‘সাহিত্য ভৱন’টো উছৰ্গা কৰি নাম থ’লে ‘প্ৰিয়দাস তালুকদাৰ স্মৃতি ভৱন’। প্ৰিয়দাস তালুকদাৰৰ পুত্ৰসকলে পিতৃ-পুৰুষৰ নাম যুগমীয়া হওক বুলি আগৰ ২৪ ফুটৰ লগতে আৰু ৩৬ ফুট সংযোজন কৰি দি ভৱনটোক প্ৰকৃততে ‘ভৱন’ কৰি সজাই দিলে। ডিগবৈ সাহিত্য সেৱা সমিতি ডিগবৈৰ বৌদ্ধিক মহলৰ মিলন ক্ষেত্ৰ; তাহানিও আজিও।

(দহ)

ডিগবৈ তেল উদ্যোগৰ নগৰ। উদ্যোগৰ চকাৰ লগৰ ইয়াৰ অধিকাংশ মানুহৰ জীৱনৰ চকা ঘূৰে। উদ্যোগ নগৰ হ’লেও ডিগবৈৰ মানুহৰ প্ৰাণ-ৰসৰ প্ৰাচুৰ্যও লক্ষ কৰা যায়। সাহিত্য, সংস্কৃতি সকলো দিশতে ডিগবৈ আগ বাঢ়িল। ইয়াতে থাকি ঘৰ-বাৰী পাতি ভালেকেইগৰাকী ব্যক্তিয়ে সাহিত্য সেৱা কৰি গ’ল আৰু সাহিত্য সেৱা কৰি আছে। সেইসকলৰ ভিতৰত আগশাৰীৰ সাহিত্যিকগৰাকী প্ৰিয়দাস তালুকদাৰ। তেখেতৰ পুথিসমূহ হ’ল — কিচিঙৰ পয়মাল, পশুৰ পঞ্চশীল, বহাগীৰ বিয়া, ৰুণজুন, মিকুৰ পুতলা, ফেঁচু চু মই ৰজা, মিতিৰালিৰ পৰিণাম, দেশৰ মান মৰমী নাই, অসম দেশৰ বিষম কথা, অসমীয়া ভাষাবোধিকা, প্ৰবচন কোষ, মহীয়সী নাৰী। পাঠ্য পুথিসমূহ — আদৰ্শ চিঠি আৰু ৰচনা, বুনিয়াদী অংক শিক্ষা, লিপিকা আদি। ১৯৯১ চনৰ ৩০ জুন তাৰিখে আকস্মিকভাৱে ইহলীলা সম্বৰণ কৰা নাৰায়ণ বৰপূজাৰীও ডিগবৈৰ এগৰাকী প্ৰবীণ সাহিত্যিক। তেখেতৰ প্ৰকাশিত অপ্ৰকাশিত সমুদায় গ্ৰন্থৰ সংখ্যা ১০৭ খন। তাৰে প্ৰকাশিত হ’ল — ৰাতি তেতিয়া দোভাগ, শ্ৰীমতী লজ, মধুমতী, কমলৰ কবিতা, কাবুলীৱালা, তাহানিৰ সাধু (অনুবাদ), ভাৰতীয় সাধু (অনুবাদ), কীৰ্তনৰ সহায়িকা, ডিব্ৰুগড় জিলা সাহিত্য পৰিষদৰ ইতিবৃত্ত। বৰপূজাৰীৰ তিনিখন উপন্যাস, ৩১ টা গল্প, ৮৮ টা প্ৰবন্ধ, ৪০ টা কবিতা বিভিন্ন কাকত, আলোচনীত প্ৰকাশ হৈছিল।

ডিগবৈৰ লেখকসকলৰ ভিতৰত এই গ্ৰন্থৰ লেখকেৰে বেছি সংখ্যক গ্ৰন্থ প্ৰকাশ হৈ ওলাইছে। লেখকে ৭খন গল্প পুথি, ২৪খন উপন্যাস, ৮খন প্ৰবন্ধ পুথি, দুখন শিশু সাহিত্যৰ পুথি, ছখন সম্পাদিত গ্ৰন্থ, এখন পাঠ্য-পুথিৰে বৰ্তমানলৈকে সাহিত্যৰ সেৱা কৰিছে। কেইবাখনো গ্ৰন্থই প্ৰকাশৰ ক্ষণ গণিছে, কেইবাটাও পাণ্ডুলিপি অপ্ৰকাশিত অৱস্থাত আছে। লেখকে অসমৰ লোক-সংস্কৃতি সম্পৰ্কে ভালেখিনি গৱেষণামূলক প্ৰবন্ধ যুগুতাইছে।

লেখকে অসম চৰকাৰৰ পৰা শিল্পী সম্বৰ্ধনা আৰু '৯৬ চনত শিক্ষকৰ ৰাজ্যিক বঁটা লাভ কৰিছে।

ডিগবৈৰ আন এগৰাকী সাহিত্যকাৰ হ'ল শ্ৰীডম্বৰধৰ শৰ্মা। শৰ্মাৰ প্ৰকাশিত পুথিসমূহ হ'ল — অলকা প্ৰিয়ালৈ, মেঘদূত (মেঘদূত কাব্যৰ মুকলি ভাঙনি), জেংবৰা, মিনিমাহী আৰু ৰবী, গোপন ব্যথা, কালুৰ কাহিনী। মৌলিক আৰু অনুবাদ মিলাই শৰ্মাৰ কেইবাখনো উপন্যাস, ২৫টামান গল্প, ৩০টামান প্ৰবন্ধ বিভিন্ন কাকত-আলোচনীত প্ৰকাশ হৈছে। ডিগবৈতে থকা অধ্যাপক হিচেন শৰ্মাও এগৰাকী কবি আৰু প্ৰবন্ধকাৰ। 'লোক-কথা', 'অংক' আদি বিশিষ্ট স্মৃতিগ্ৰন্থকেইখন শৰ্মাই সম্পাদনা কৰিছে। ডিগবৈৰ শ্ৰীপুণ্য শইকীয়া এগৰাকী কবি আৰু ব্যংগ ৰচনা লেখক। তেখেতৰ প্ৰকাশিত গ্ৰন্থকেইখন হ'ল — কৃপাবৰ বৰুৱাৰ প্ৰত্যৰ্তন, বন কেচেকৰ পাত, জিন্দাবাদ মুৰ্দাবাদ ইত্যাদি। তেখেতৰ এখনি শিশু পুথিও প্ৰকাশ হৈছে আৰু 'নেপথ্যৰ গুণগুণনি' এখন ব্যংগ ৰচনাৰ সংকলন। 'গল্প আৰু গল্প' শইকীয়াৰ সম্পাদিত পুথি। শ্ৰীগোলোকচন্দ্ৰ দত্ত ডিগবৈৰ এগৰাকী শিশু-সাহিত্যিক। তেখেতৰ প্ৰকাশিত গ্ৰন্থ — জীৱিকা নিৰ্বাহৰ বাট, টিপ টিপ টিপচী বাই, আমাৰ সোণ মৰতৰ জোন, অকণিহঁতৰ ভাল লগা কবিতা, খঁৰা শিয়ালৰ বিহু, কণ মইনাৰ কবিতা (সম্পাদিত)।

এইখন তৈল-নগৰীৰে ঔপন্যাসিক শ্ৰীউপেন বৰঠাকুৰ। বৰ্তমানলৈকে বৰঠাকুৰৰ প্ৰকাশিত উপন্যাসসমূহ — তোমাৰ মোৰ একেটা জাত, বসন্ত আকৌ আহিল, বদনাম, এজন লেখকৰ কাহিনী, অপমান, স্বপ্ন আৰু আতংক, মেঘকন্যা, বেলেগ মানুহ, মোৰ নাম বৰ্ণালী। শ্ৰীধীৰেন্দ্ৰনাথ বৰুৱাৰ প্ৰকাশিত পুথি হ'ল — হাৰ্কিউলিছ, আখৰৰ বাখৰ, ফুল ফুলাবলৈ হ'লে। শ্ৰীমনবাহাদুৰ ছেত্ৰীৰ 'অসমীয়া নেপালী সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ ৰূপৰেখা', শ্ৰীদ্রোণকান্ত বৰুৱাৰ 'টো ভঙা সাগৰখন', শ্ৰীৰাজীৱ ৰাজকোঁৱৰৰ 'জীৱনটোৰ স'তে যুৱক এজন', শ্ৰীঅজিত সিংহৰ 'ডায়মণ্ড', শ্ৰীযোগ্য দত্তৰ 'কবিতা লহৰী', শ্ৰীচিত্ৰলেখা বৰাৰ 'সাধু কথাৰ মৌকোঁহ' গ্ৰন্থ প্ৰকাশ হৈ ওলাইছে। এসময়ত ডিগবৈতে থাকি শ্ৰীযোগেন শৰ্মাই 'সুমেৰু', 'মেও মহাৰাজ'; শ্ৰীহিমেন বৰঠাকুৰে বাঘ, মমৰ ঘৰ; শ্ৰীকাঞ্চন বৰুৱাই অসীমত যাৰ হেৰাল সীমা;

শ্ৰীঅগ্নি-বাহাদুৰ ক্ষেত্ৰীয়ে নেপালী কবি তীৰ্থ আদি গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিছিল। শ্ৰীঅচ্যুৎ চন্দ্ৰ শৰ্মাৰ 'সংস্কৃতি সৌৰভ', 'বিহুৰ ৰূপ, ৰস আৰু তত্ত্ব' নামৰ দুখন সম্পাদিত গ্ৰন্থ প্ৰকাশ হৈ ওলাইছে। 'ডিগবৈ শিখা গোষ্ঠী'য়ে প্ৰকাশ কৰিছে 'অৰ্চনা তীৰ্থ' নামৰ গল্প পুথিখন।

গ্ৰন্থৰ উপৰি 'বিৰিণা' আৰু 'প্ৰণিপাত' নামৰ দুখন মুখপত্ৰ ডিগবৈৰ দুটা অনুষ্ঠানে প্ৰতি বছৰে প্ৰকাশ কৰিবলৈ লৈছে। ইয়াৰ পূৰ্বেও অনেকখন আলোচনী, অনেকখন বাতৰি-কাকত ডিগবৈৰ পৰা প্ৰকাশ হৈছে। বিভিন্ন জনে বিভিন্ন সময়ত গল্প-প্ৰবন্ধ-কবিতা-নাটক ৰচনা কৰি অসমীয়া সাহিত্যৰ সেৱা কৰিছে।

(এঘাৰ)

এখন ঠাই সামাজিক, সাংস্কৃতিক আৰু বৌদ্ধিকভাৱে আগ বাঢ়িবলৈ হ'লে সেই ঠাইখনৰ শিক্ষা ব্যৱস্থা উন্নত হ'ব লাগিব। ডিগবৈৰ বৰ্তমান অৱস্থাতোঁলৈ চাই অতীত ডিগবৈৰ শিক্ষা ব্যৱস্থা ভালেখিনি উন্নত আছিল বুলি ক'ব লাগিব। ডিগবৈত শিক্ষাৰ পাতনি মেলা হয় ১৯১০ চনতে। কেইটামান ল'ৰাৰে প্ৰাথমিক বিদ্যালয় এখন। সকলো সুবিধা দিছিল অসম অইল কোম্পানীয়ে — স্কুল ঘৰ, শিক্ষকৰ ঘৰ, শিক্ষকৰ বেতন, ল'ৰাৰ কিতাপ-কাগজ সকলো। কম দিনৰ ভিতৰতে স্কুলখন এম ই স্কুল হৈছিল। তেনেতে ১৯২৯ চনত স্ত্ৰী শিক্ষা বিস্তাৰৰ বাবে ছোৱালীৰ স্কুল খোলা হয়। ছোৱালীৰ স্কুলৰ প্ৰথম শ্ৰেণী বহিছিল ইণ্ডিয়ান ক্লাবৰ মহিলাৰ কোঠাত। পিছত ষ্টেচনৰ ওচৰৰ ঘৰ এটালৈ স্কুলখন লৈ যায়। চাওঁতে চাওঁতে এ অ' চি-য়ে দুখন স্কুল খুলি সম্পূৰ্ণ কৰিলে। — এ. অ' চি বয়জ এম ই আৰু এ অ' চি গাৰ্লছ এম ই। এম ই বুলি ক'লেও স্কুল দুখনত ক শ্ৰেণীৰ পৰা ষষ্ঠ শ্ৰেণীলৈ আছিল। ১৯৩৪ চনলৈকে ডিগবৈত এই দুটিয়েই আছিল শিক্ষাকেন্দ্ৰ।

১৯৩৪ চনত প্ৰাইমেৰী শিক্ষাৰ পাতনি সুকীয়াকৈ মেলাৰ চিন্তা কৰে এ অ' চি-য়ে। সেই চনতে আৰম্ভ হয় হিন্দী গুৰুমুখী প্ৰাইমাৰী স্কুল।

অসমীয়া আৰু বঙালী মাধ্যমৰ প্ৰাইমেৰী স্কুল বেলেগকৈ খোলা হয় ১৯৩৬ চনত। '৩৭ চনত ডিগবৈত আৰু এখন প্ৰাইমেৰী স্কুলৰ সূচনা হয় — সেইখন হ'ল মুলিয়াবাৰী প্ৰাইমেৰী স্কুল। কাৰণ ল'ৰা-ছোৱালীৰ সংখ্যা বাঢ়িছিল, এতিয়াৰ গান্ধী ময়দানৰ ওচৰত থকা তেতিয়াৰ স্কুলখনলৈ দূৰো হৈছিল। অৱশ্যে এই ক্ষেত্ৰত সত্যজীৱন পাল নামৰ এগৰাকী বঙালী ভদ্ৰলোকৰ তৎপৰতা আঁৰত আছিল। মুলিয়াবাৰী স্কুলখনো অসমীয়া আৰু বঙালী দুয়োটা মাধ্যমৰ আছিল। সেই সময়তে অসম অইল কোম্পানীয়ে স্কুলৰ কাৰণে সুকীয়া ঘৰ সাজিছিল, স্কুলবোৰ ইঠাইৰ পৰা সিঠাইলৈ গৈছিল। এতিয়া হিন্দী প্ৰাইমেৰী আৰু ইংলিচ প্ৰাইমেৰী স্কুল চলি থকা ঘৰটো ১৯৩৬ চনতে সজা।

ডিগবৈত উচ্চ ইংৰাজী স্কুলৰ পাতনি মেলা হয় ১৯৩৪ চনত। “১৯৩৪ চনত এ অ’ চি বয়জ এম ই স্কুলত শিক্ষা বিভাগক নজনোৱাকৈয়ে হাইস্কুলৰ সপ্তমমান শ্ৰেণী খোলা হৈছিল। সেই বছৰতে নীতিগত কাৰণত এ অ’ চি বয়জ এম ই স্কুলে চৰকাৰী স্বীকৃতি হেৰুৱাব লগা হয়। তেতিয়া স্কুলৰ মেনেজিং কমিটি এখন আছিল — তেতিয়াৰ জেনেৰেল মেনেজাৰ ফ্লেমিং চাহাব সেই কমিটিৰ সভাপতি আছিল। তেখেতে জঞ্জাল যেন পাই মেনেজিং কমিটি ভাঙি দি স্কুলৰ সকলো ভাৰ তেতিয়াৰ লেবাৰ চুপাৰিন্টেন্ডেণ্ট টউলাৰ চাহাবক গটাই দিয়ে। তেতিয়াৰ পৰাই লেবাৰ চুপাৰিন্টেন্ডেণ্টে (বৰ্তমান চীফ পাৰ্চনেল মেনেজাৰ, এম্প্লয়িজ এণ্ড ৰিলেচন্স) স্কুলবোৰৰ তত্ত্বাবধান লৈ আহিছে।” ১৯৩৫ চনত স্কুলখনে আকৌ বিভাগীয় স্বীকৃতি লাভ কৰে। কিন্তু হাই স্কুল খোলা কাম স্থগিত থাকিল।

ডিগবৈত পুনৰ হাই স্কুল আৰম্ভ কৰা হ'ল ১৯৪৫ চনত। এ অ’ চি ল'ৰাৰ হাই স্কুল আৰু ছোৱালী হাই স্কুলত পঢ়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে ১৯৪৯ চনত প্ৰথম বাৰৰ বাবে হাই স্কুলৰ শেষ পৰীক্ষা দি ৯৪.১% ল'ৰা আৰু ১০০% ছোৱালী উত্তীৰ্ণ হৈছিল। ‘সেই বছৰতে এজন ল'ৰাই তৃতীয় স্থান অধিকাৰ কৰিবলৈ সমৰ্থ হৈছিল। দুজনী ছোৱালীয়ে ছোৱালীৰ ভিতৰতে তৃতীয় স্থান অধিকাৰ কৰিছিল।’ উল্লেখযোগ্য এই স্কুল দুখনৰ উত্তীৰ্ণ হোৱাৰ শতকৰা হাৰ কেইবাবছৰো ১০০% ভাগেই আছিল। এ অ’ চি-য়ে ইতিমধ্যে

হিন্দী এম ই স্কুল এখনো গঢ়ি তুলিছিল। ১৯৪৭ চনত সেই স্কুলখনকে হিন্দী হাই স্কুললৈ উন্নীত কৰিলে।

স্বাধীনতাৰ পিছত ডিগবৈত শিক্ষিতৰ সংখ্যা বাঢ়িল। আচলতে শিক্ষাৰ মোল বুজা মানুহৰ সংখ্যা বাঢ়িল। ১৯৪৭ চনত ইতিমধ্যে আৰম্ভ কৰা নেপালী মাধ্যমৰ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়খন মধ্য ইংৰাজী স্তৰলৈ উন্নীত কৰা হ'ল। বঙালী মাধ্যমৰ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সংখ্যা হাজাৰৰ ওপৰলৈ গ'ল। “১৯৫১ চনত এ অ’ চি স্কুলবোৰত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সংখ্যা ইমান বাঢ়িল যে বাহিৰা ল'ৰা-ছোৱালীক স্থান দিয়া দূৰৰ কথা কৰ্মচাৰীসকলৰ ল'ৰা-ছোৱালীবোৰক স্থান দিব নোৱৰা হৈ পৰিল। ভাল ফল দেখুৱাব নোৱৰা সপ্তম মান শ্ৰেণীৰ বহুত ল'ৰা-ছোৱালীক বাহিৰ কৰি দিব লগীয়া অৱস্থা হ'ল। তাৰ ফল স্বৰূপে কেইবাখনো ৰাজহুৱা প্ৰাইমেৰী আৰু মাইনৰ স্কুল প্ৰতিষ্ঠিত হৈছিল। তাৰে আলমত ৰাষ্ট্ৰীয় বিদ্যালয়, বিবেকানন্দ বিদ্যালয়, বালিকা বিদ্যামন্দিৰ, জনতা বিদ্যালয়, সৌমাৰ বিদ্যাপীঠ, ডিগবৈ হাই স্কুলে মূৰ দাঙি উঠিবলৈ সমৰ্থ হ'ল। এইকেইখনৰ বাহিৰেও ডিগবৈৰ দাঁতি-কাষৰত টিংৰাই হাই স্কুল, বৰজান-বালিজন হাই স্কুল আদি প্ৰতিষ্ঠা হয়।”

বৰ্তমানে এ অ’ চি-ৰ উচ্চ ইংৰাজী বিদ্যালয়বোৰ লগ লগাই এখন উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয় কৰিছে। অসমীয়া মাধ্যমৰ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়কেইখন লগ লগাইও এখন কৰা হৈছে। এতিয়া ইংৰাজী মাধ্যমৰ বিদ্যালয় প্ৰতিষ্ঠাৰ তীব্ৰ প্ৰতিযোগিতা চলিছে ডিগবৈত। অসম তেল সংমণ্ডলে আৰম্ভ কৰিছে ‘ইংলিচ প্ৰাইমেৰী’, দিল্লী পাব্লিক স্কুল হৈছে, কাৰমেল, লিটল ষ্টাৰ, প্লেছহাউছ ইত্যাদিৰ কথাই নাই। তাৰ মাজতে কেইজনমান সোঁতৰ বিপৰীতে গতি কৰা মানুহৰ চেষ্টাত ১৯৮৭ চনত ডিগবৈত ‘শিশু নিকেতন’ নামৰ গুৰিৰ পৰা ইংৰাজী শিকোৱা অসমীয়া মাধ্যমৰ বিদ্যালয় এখন প্ৰতিষ্ঠা হৈছে। শিশু নিকেতন এই অঞ্চলত আদৰ্শ-স্বৰূপ হৈছে আৰু বিদ্যালয়খনে শিক্ষাৰ এটা মান ৰক্ষা কৰিবলৈ সমৰ্থ হৈছে।

ডিগবৈত মহাবিদ্যালয়ৰ পাতনি মেলা হৈছিল ১৯৫৪ চনতে। এ অ’ চি গাৰ্লচ হাই স্কুলৰ ঘৰত নিশাৰ ভাগত এখন ‘ছোৱালী কলেজ’ হৈছিল।

‘৬০ চনত বৰ্তমানৰ কেন্দ্ৰীয় অসমীয়া প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ৰ ঘৰত ‘ডিগবৈ কলেজ’ নাম দি আন এখন কলেজ আৰম্ভ কৰাত আগৰ কলেজখন বন্ধ হৈ যায়। পিছৰ কলেজখনো বন্ধ হ’বৰ উপক্ৰম হৈছিল। ১৯৬৫ চনত যেনিবা পুনৰ আৰম্ভ হ’ল। বৰ্তমান ডিগবৈ কলেজখন এখন পূৰ্ণাংগ কলেজ। ১৯৮৩ চনত ডিগবৈত পুনৰ এখন ‘ছোৱালী কলেজ’ হয়, এইবাৰ নাম দিয়া হয় ‘ডিগবৈ মহিলা মহাবিদ্যালয়’। ডিগবৈ মহিলা মহাবিদ্যালয় বৰ্তমান পূৰ্ণাংগ মহাবিদ্যালয়।

ডিগবৈৰ শিক্ষকসকলৰ ভিতৰত শ্ৰীটিকেদ্রনাথ ভট্টাচাৰ্য (অৱসৰপ্ৰাপ্ত) শ্ৰীতাৰিণীমোহন দাসগুপ্ত (অৱসৰপ্ৰাপ্ত) আৰু শ্ৰীউপেন্দ্ৰনাথ বৰঠাকুৰে ৰাষ্ট্ৰীয় বঁটা আৰু শ্ৰীজয়কান্ত গন্ধীয়াই ৰাজ্যিক বঁটা লাভ কৰিবলৈ সমৰ্থ হৈছে। ডিগবৈত শৈক্ষিক পৰিৱেশ এটাই গা কৰি উঠাত সকলোতকৈ বেছি ইন্ধন যোগোৱা ব্যক্তিগৰাকী হ’ল শ্ৰীদ্বিজেশচন্দ্ৰ দেৱশৰ্মা। ডিগবৈৰে আন এগৰাকী শিক্ষাবিদ প্ৰিয়দাস তালুকদাৰে দেৱশৰ্মাৰ বিষয়ে লিখি গৈছে এনেদৰে — “ডিগবৈৰ এজন খ্যাতনামা ৰাজনীতিজ্ঞ আৰু প্ৰধান শিক্ষাবিদ শ্ৰীদ্বিজেশচন্দ্ৰ শৰ্মা। তেখেতে ১৯৪৫ চনৰ পৰা মুলিয়াবাৰী প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ৰ প্ৰধান শিক্ষক। তেখেতে ডিগবৈ কলেজৰ গভৰ্ণিং বডিৰ সভাপতি হৈ, কলেজৰ বাবে চৰকাৰী মাটি লৈ নতুন ঘৰ তৈয়াৰ কৰাত প্ৰভূত অৰিহণা যোগাইছে। শৰ্মাদেৱে সৌমাৰ বিদ্যাপীঠৰ মেনেজিং কমিটিৰ সভাপতি থকা সময়তে চৰকাৰী শকত অনুদান আনিছিল। সৌমাৰ বিদ্যাপীঠত ল’ৰা-ছোৱালীৰ কাৰণে বেলেগ স্কুল নহ’ল যদিও বেলেগ স্কুলঘৰ (সৌমাৰ বিদ্যাপীঠৰ লগতে) হৈছে। তেখেতে ডিগবৈৰ আশে-পাশে বসতি অঞ্চলত কেবাখনো প্ৰাথমিক স্কুল প্ৰতিষ্ঠা কৰাত আগভাগ লৈছিল। .....তেখেতৰ আশাশুধীয়া চেষ্টাৰ ফলতে ডিগবৈত মহিলা মহাবিদ্যালয়খনি ঠন ধৰি উঠিছে।”

কৃষ্টি-সংস্কৃতিৰ শিক্ষাও ডিগবৈত পৰিকল্পিতভাৱে হয় বুলিব পাৰি। বিভিন্ন গোষ্ঠীৰ বিভিন্ন কৃষ্টিৰ কেইবাটিও শিক্ষাকেন্দ্ৰ আছে। তাৰ ভিতৰতে ডিগবৈ সংগীত বিদ্যালয় এটা পুৰণি অনুষ্ঠান। বৰ্তমান এই সংগীত বিদ্যালয়খন পৰিচালনা কৰে লুইত শিল্পী সমাজে। লুইত শিল্পী সমাজ এটা সামাজিক

সাংস্কৃতিক অনুষ্ঠান। ডিগবৈত আগতে সত্ৰীয়া নৃত্য-গীতৰ শিক্ষা ছেগা-চোৰোকাকৈহে হৈছিল, বৰ্তমানে লুইত শিল্পী সমাজেহে সেই শিক্ষা নিয়মিত কৰিবলৈ সমৰ্থ হৈছে।

এদিনৰ ডিগবৈ সকলো ফালে সৰৰ আছিল। ডিগবৈৰ সামাজিক-সাংস্কৃতিক জীৱন গঢ় লৈ উঠাত প্ৰত্যক্ষভাৱে হওক বা পৰোক্ষভাৱে হওক অসম তেল কোম্পানীৰ (আসাম অইল কোম্পানী) এইসকল জেনেৰেল মেনেজাৰে — এ. বি. হকিন্স, এইচ. বি. বুকানন, এফ. মেক্. অলিষ্টাৰ, এইচ. ৰোপাৰ, ডব্লিউ. ফ্লেমিং, এফ. জে. ভেলেনটাইন, ই. এইচ. এচ. লুইচ, ডি. চি. বৰাৰ্টচন,, ডব্লিউ. পি. জি. মেক্লেইন, জি. এন. এচ. বৰাৰ্টচন, এ. টি. গোৱান, এইচ. চি. জি. ব্ৰাউন, জে. ডি. ৱাট, জে. ডব্লিউ. উইলকিনছন, ৰজত ৰায়চৌধুৰী, নবীন চান্দ ৰলী, বীৰেন দত্ত আৰু অসম তেল সংমণ্ডলৰ (আই. অ’ চি. লিমিটেড (এ. অ’ ডি.) ডিগবৈ) কাৰ্যবাহী সঞ্চালক ৰঞ্জিত কুমাৰ দত্তই ইন্ধন যোগাই গৈছে। তাৰ ভিতৰতে ৰঞ্জিত কুমাৰ দত্তৰ নাম বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। এখেতৰ দিনতে ডিগবৈৰ অনেক সামাজিক-সাংস্কৃতিক অনুষ্ঠানে আৰ্থিক সহায় পালে (আজিও সেই ধাৰা তেল সংমণ্ডলে ব্যাহত কৰি দিয়া নাই), বিশেষকৈ ডিগবৈ আৰু ইয়াৰ চাৰিওকাষৰ গ্ৰামাঞ্চলত বিদ্যালয়সমূহে একোটাকৈ সুন্দৰ পকা ঘৰ পালে।

অসমৰ ৰাজনীতিৰ ক্ষেত্ৰতো ডিগবৈৰ স্থিতি উলাই কৰিব লগা নহয়। ডিগবৈৰ পৰা হোৱা অসম বিধান সভাৰ সদস্যকেইজন হ’ল শ্ৰীদ্বিজেশচন্দ্ৰ দেৱশৰ্মা (১৯৫৭-৬৭), শ্ৰীচন্দ্ৰবাহাদুৰ ছেত্ৰী (১৯৭২-৭৮) আৰু শ্ৰীৰামেশ্বৰ ধানোৱাৰ। শ্ৰীধানোৱাৰ ’৭৮ চনৰ পৰা বৰ্তমানলৈকে বিধায়ক হৈ আছে। উল্লেখযোগ্য যে শ্ৰীযুত দেৱশৰ্মা আৰু শ্ৰীযুত ছেত্ৰী এ অ’ চি হাই স্কুলৰ শিক্ষক আছিল। বাহিৰৰ পৰা প্ৰথম দৃষ্টিত ধৰিব নোৱাৰিলেও ডিগবৈ নগৰখন দুটা ভাগত বিভক্ত। এটা ভাগত কোম্পানীৰ চাকৰিয়ালসকলে বাস কৰে, কোম্পানীৰ কাৰ্যালয়বোৰ য’ত আছে — সেইটো তেল কোম্পানীৰ এলেকা। আনটো ভাগ সৰ্বসাধাৰণৰ নগৰ-এলেকা। এইটো ভাগ ডিগবৈ নগৰ সমিতিয়ে পৰিচালনা কৰে। কেইবছৰমানৰ আগলৈকে অসমৰ আন ঠাইৰ লগত ডিগবৈৰ

যাতায়াতৰ ব্যৱস্থা সিমান ভাল নাছিল, মাত্ৰ যাত্ৰীবাহী ৰেলখনেই একমাত্ৰ ভাৰসাৰ স্থল। কেনেকৈ 'ট্ৰেইন ফেল' কৰিলে যাত্ৰাই স্থগিত! আজি-কালি পিছে সেইখন ৰেলত উঠিবলৈ কোনো নাযায়। যাত্ৰীবাহী বাছৰ 'ভীষণ' ভিৰ। তাৰে এখনত উঠি দিলেই যাত্ৰীক গন্তব্য স্থান পোৱাই দিবগৈ।

(বাৰ)

ডিগবৈ চাবলৈ দেশী-বিদেশী সকলো ধৰণৰ ভ্ৰমণকাৰী আহি আছে, গৈ আছে। ১৯৮১ চনত আগৰ 'আসাম অইল কোম্পানী' (তাকে বহু সময়ত আমি 'অসম অইল কোম্পানী' বা 'অসম তেল কোম্পানী' বুলি উল্লেখ কৰিছোঁ। সম্পূৰ্ণৰূপে ইণ্ডিয়ান অইল কৰ্পৰেচনৰ (তাকে আমি 'আই. অ'. চি.', 'ভাৰতীয় তেল নিগম' বুলি উল্লেখ কৰিছোঁ) হাতলৈ যোৱাত ('আসাম অইল ডিভিজন' বা 'অসম তেল সংমণ্ডল' আই অ' চি.-ৰে ডিগবৈস্থিত এটা গোট) ডিগবৈৰ ৰেহৰূপ বহুখিনি সলনি হৈ পৰিছে। তাতে কোটি কোটি টকা খৰচ কৰি কৰা ডি. আৰ. এম. পি. — ডিগবৈ শোধনাগাৰ আধুনিকীকৰণ প্ৰকল্প সম্পূৰ্ণ হৈ উঠাৰ পিছত (যদিওবা এই আঁচনি ১৯৯৩-৯৪ চনতে সম্পূৰ্ণ হোৱাৰ কথা আছিল) কাৰিকৰী দিশত ডিগবৈ আৰু এটাপ উঠিব, ডিগবৈখন চাব লগা হ'ব, ৰেহৰূপো আৰু সলনি হ'ব। আগৰ কৰ্মচাৰীসকলে তেল কোম্পানীৰ চাকৰিৰ পৰা অৱসৰ লৈছিল আৰু ঘৰৰ মানুহ ঘৰলৈ ঘূৰি গৈছিল। আজি-কালি অৱশ্যে খুব কম মানুহহে ঘৰলৈ ঘূৰি যাবলৈ লৈছে, অধিক সংখ্যকেই লাখ লাখ টকীয়া ঘৰ বান্ধি ৰৈ গৈছে। কাষৰ পথাৰ এতিয়া চাৰি ঢাপৰ ভিতৰত।

আৰু 'ইণ্ডিয়ান অইল কৰ্পৰেচন (আসাম অইল ডিভিজন)', ডিগবৈৰ কৰ্মচাৰীসকলৰ দৰ্মহা বাঢ়িছে, 'অ'ভাৰ্ টাইম' চলিছে, বেংকৰ অংক ডাঙৰৰ পৰা ডাঙৰ হৈ গৈ আছে, সেইমতে 'ছচিয়েল ষ্টেটাছ' ভিন ভিন প্ৰকাৰৰ হৈছে। অধিক কি কেতিয়াবা কেতিয়াবা ডিগবৈৰ কোনো কোনো অংশ বিদেশ বিদেশেই লগা হৈছে। কিন্তু এইখন ডিগবৈৰ কায়িক চিত্ৰখনহে। আত্মিক চিত্ৰখন পিছে সিমান ভাল নহয়। আগৰ ডিগবৈৰ ছাত্ৰই মেট্ৰিক

পৰীক্ষাতে হওক বা আন কিবা পৰীক্ষাতে হওক — কিবা নহয় কিবা 'পজিচন' এটা পায়ৈ, বাহিৰত ডিগবৈৰ খ্যাতি বাঢ়ে; পিছে আজিৰ ছাত্ৰই খ্যাতি বঢ়াওক চাৰি টুটাইছে বুলিহে ক'ব লাগিব। ডিগবৈৰ সাংস্কৃতিক স্থিতিও আগৰ দৰে হৈ থকা নাই। এসময়ত ডিগবৈত নাট্যাভিনয় নিয়মিতভাৱে হৈছিল, আজি সেই ৰামো নাই অযোধ্যাও নাই — তেনেকুৱা হ'ল। নৃত্য-গীতৰ ক্ষেত্ৰত 'লুইত শিল্পী সমাজ' নামৰ অনুষ্ঠানটোৱে কিছু কাম কৰি আছে। সাংস্কৃতিকভাৱে ডিগবৈত এইটো অনুষ্ঠানেই এতিয়া সৰু বুলিব পাৰি। সামাজিকভাৱে সৰু হৈ থকা অনুষ্ঠান 'ডিগবৈ লায়ন্স ক্লাব'। বিশেষকৈ লায়ন্স ক্লাবৰ চিকিৎসা শিবিৰবিলাকৰ পৰা জনসাধাৰণ যথেষ্ট উপকৃত হৈছে।

ডিগবৈবাসী ৰাইজ যোৱা কিছু বছৰৰ পৰা বিশেষভাৱে উপকৃত হৈছে 'ভাৰতীয় তেল নিগম (অসম তেল সংমণ্ডল) ডিগবৈ'ৰ কমিউনিটি ডেভেলপ্‌মেন্ট স্কীমখনৰ দ্বাৰা। এই স্কীমৰ অনুমোদিত পুঁজিৰ পৰাই সংমণ্ডলে ডিগবৈ নগৰ আৰু আশেপাশে থকা গাঁওসমূহৰ বিভিন্ন সামাজিক অনুষ্ঠানলৈ আৰ্থিক সাহায্য দি আহিছে আৰু নিজৰ উদ্যোগতো বিভিন্ন উন্নয়নমূলক কাম কৰিছে। অধিক কি এই গ্ৰন্থত তেল সংমণ্ডলৰ কমিউনিটি ডেভেলপ্‌মেন্ট স্কীমৰ ধনেৰেই প্ৰকাশিত। সংমণ্ডলে কৰি থকা আন এটা ভাল কাম হ'ল গৃহপত্ৰিকা 'বাতৰি'ৰ প্ৰকাশ। পূৰ্বে বাতৰি কেৱল ইংৰাজী ভাষাত প্ৰকাশ হৈছিল, আজি-কালি অসমীয়া ইংৰাজী দুয়োটা ভাষাতে প্ৰকাশ হয়। শেষৰ ফালে হিন্দী সংযোজনো দেখা পোৱা গৈছে। অৱশ্যে অসমীয়া সংস্কৰণৰ প্ৰকাশ বৰ অনিয়মিত।

FINISHED PRODUCTS AND THEIR CONSTITUENTS

Products

Constituents

- (1) MOTOR SPIRIT : (a) SR Benzine, (b) PD Benzine, (c) Overhead HPS.
- (2) SUPERIOR KEROSENE : (a) MK Raffinate (b) Med. Benzine, (c) Light Kerosine.
- (3) FURNACE OIL : (a) Residuum, (b) MK Extract, (c) Drainage Oil, (d) Top side stream, (e) Lower side stream.
- (4) DIESEL OIL : (a) Blue Oil, (b) Residuum, (c) Top Side Stream, (d) PD Bottom. (e) Drainage Oil (f) MK Extract, (g) Side Stream 1, (h) Side Stream 2.
- (5) HIGH SPEED DIESEL : (a) Gas Oil (b) Heavy Kerosine, (c) Heavy Top, (d) Light Top, (e) Side Stream 1, (f) Side

- (6) JUTE BLENDIG OIL : (a) Heavy Top, (b) Light Top.
- (7) SOLAR OIL : (a) Heavy Kerosine (Specially tested).
- (8) MALARIA OIL : (a) PD Bottom, (b) Residuum.
- (9) MINERAL TERPENTINE OIL : (a) Light Kerosine (specially tested).
- (10) IOC SOLVENT : (a) SR Benzine (Specially tested).
- (11) BITUMEN
- (12) AROMEX : Med Kerosine Extract (specially tested).
- (13) WAX
- (14) MATCH WAX
- (15) WHITE WAX (PAPER INDUSTRY)

Steam 2. (g)
Medium Benzine,
(h) PD Kerosine.

FLOW DIAGRAM OF DIGBOI REFINERY

